

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาในการทำสวนกล้วยหอมทอง: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวน
ทุ่งคาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น
แนวและได้กำหนดกรอบการศึกษาโดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวความคิด ทฤษฎีและผลงาน วิจัย
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิด

- 1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา
- 1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
- 1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง
- 1.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์
- 1.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

1.2 ทฤษฎี

- 1.2.1 ทฤษฎีการรับสิ่งใหม่
- 1.2.2 ทฤษฎีระบบการเกษตร
- 1.2.3 ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม
- 1.2.4 ทฤษฎีปวิรรตนิยม
- 1.2.5 ทฤษฎีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
- 1.2.6 ทฤษฎีความทันสมัย
- 1.2.7 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์
- 1.2.8 ทฤษฎีทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการค้าเสรี

2.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยหอมทอง

3.ประวัติความเป็นมาของกล้วยและกล้วยหอมทอง

4.วิธีการและขั้นตอนการทำสวนกล้วยหอมทอง

5.ขั้นตอนการผลิตและส่งออกกล้วยหอมทอง

6. ภูมิปัญญาในการทำสวนกล้วยหอมทอง
7. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรการทำสวนทุ้งควัด
8. ประวัติความเป็นมาของตำบลทุ้งควัด อำเภอละม้าย จังหวัดชุมพร
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิด ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา

ความหมายของภูมิปัญญา (wisdom) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า พื้นความรู้ความสามารถ ดังนั้น

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการ พัฒนาสืบสานกันมา อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชน เหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อ แก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา คือ พื้นความรู้ของปวงชนในสังคมนั้นๆ และปวงชนในสังคม ยอมรับเชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน เรียกว่า ภูมิปัญญา

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540: 11-12) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาไว้ว่า หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศน์ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่ง ถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการ ติดต่อสัมพันธ์กันแล้ว รับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์ หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและ บริบททางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอก และภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้ สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง

อ้อยทิพย์ เกตุเฒ (2544: 11-17) ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสาย และเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขา

ประเภทของภูมิปัญญา สามารถแบ่งออกเป็น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย มีสาระสำคัญดังนี้

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom) ได้มีความหมายดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2539: 2) หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในการตัวของผู้อยู่เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542: 2) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตัว เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลง ความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวดี (2543: 1) ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540: 21) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า หมายถึง วิธีการจัด วิธีการขึ้นและการริเริ่มเสริมต่อของนักปราชญ์ในท้องถิ่นหรือในกลุ่มชน ภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจาก ความรู้ ประสบการณ์ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉลียวฉลาดในการหยั่งเห็นหยั่งรู้ที่ลึกซึ้งกว่าวิสัยทัศน์) ภูมิปัญญาชาวบ้านย่อมมีขึ้นเพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องประสานและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ของสังคมหรือชุมชนของตน ทั้งด้านระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรวัฒนธรรม

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกุล (2547: 57) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์

ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วิโรจน์ วิโรจน์พันธุ์และคณะ (2548: 140) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้หลายๆ เรื่อง และเมื่อนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัยได้

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาไทยอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่ออกมาขึ้นมาใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา

ไพฑูรย์ มีกุล(2550: 31) จากการศึกษาการแบ่งสาขาภูมิปัญญาซึ่งระบุไว้ว่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาสาขาเกษตรกรรม เป็นความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ปัญหาโรคและแมลง การรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตร ฯลฯ

เสรี พงศ์พิศ(2534: 33) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญา ไว้ว่า ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทย ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเอง จนเกิดหลอมรวมเป็นแนวคิดที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิต

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ที่มีคุณค่าในด้านต่างๆ ของวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล เป็นการ

ดำรงชีวิต ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ที่ประกอบด้วยแนวคิดในการแก้ปัญหาของตนเองจนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดสำหรับแก้ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าว แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530: 61) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามาร่วมเพราะหวังผลตอบแทน ประการสำคัญคือ กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2528: 288) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง พฤติกรรมอันก่อปรด้วยความร่วมมือและสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช้ทางการ หรือในความหมาย คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั่นเอง

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545: 15) ให้ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจ และการยอมรับตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับการไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติความหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527: 1-5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากร ปัจจัยการผลิต ที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เพื่อร่วมในการพัฒนาและร่วมติดตามผล โดยในการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเป็นตัวของตัวเอง

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ อคิน รพีพัฒน์ (อ้างใน เปรมวดี สิทธิโกสัย, 2539: 24) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตลอดจนการแก้ปัญหา
3. ร่วมเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ปัญหา
4. ร่วมในกิจกรรมพัฒนาตามแผน
5. ร่วมในการติดตามประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 18) เสนอว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ของชุมชน เกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2530: 61) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981: 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม

3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี

4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ เป็นการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากร ปัจจัยการผลิต ที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เพื่อร่วมในการพัฒนาและร่วมติดตามผล โดยในการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเป็นตัวของตัวเอง

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

“ชุมชน” มีนัยและความหมายที่เป็นไปตามพลวัตหรือกระแสของสังคม แต่ถ้าพิจารณาโดยละเอียด จะพบว่า นักวิชาการ นักพัฒนา หรือผู้คนที่ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” ล้วนต่างให้ความหมายที่สอดคล้องกับความรู้ ทัศนคติ หรือโดยมีจุดมุ่งหมายที่หวังช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายของตนเพื่อผลประโยชน์ประการใดประการหนึ่ง

ความเป็นชุมชนหรือความเป็นหมู่คณะมีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การจำกัดคำนิยามของคำว่า “ชุมชน” ไว้ในแนวใดแนวหนึ่งย่อมจะขาดความหลากหลายหรือความไม่เข้าใจในความเป็นชุมชนและถ้าพิจารณาโดยรวมก็จะเห็นว่า ความเป็นชุมชนนั้น เน้นเรื่องของความสัมพันธ์และการเกาะเกี่ยวกันของเพื่อนมนุษย์ในระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การพยายามทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาในการที่จะเลือกความเหมาะสมและสอดคล้องกับฐานปฏิบัติการ (Practical Base) ของตน

George Hillary (Poplin, 1979) ได้พยายามหาความหมายรวมจากคำจำกัดความของชุมชนที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย โดยสรุปหาลักษณะความหมายต่าง ๆ ได้ว่า ชุมชนประกอบไปด้วย

1. อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ (Geographical area-territorial)
2. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction-sociological)
3. มีความผูกพัน (Common ties-psycho cultural)

จิตยา สุวรรณ (2527) กล่าวว่า โดยทั่วไปชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3

ประการ คือ

1. ชุมชนในฐานะเป็นอาณาบริเวณ การพิจารณาชุมชนในข้อนี้มีไว้เฉพาะเป็นบริเวณที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนเท่านั้น ยังต้องพิจารณาถึงมิติต่าง ๆ เช่น ในฐานะที่อยู่อาศัยของการใช้พื้นที่ และในฐานะที่เป็นบริเวณของชุมชน ชุมชนในฐานะที่เป็นที่รวมประชากร โดยจะเน้นที่ลักษณะของประชากรที่อยู่ในบริเวณชุมชนในด้านที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โครงสร้างประชากร เช่น สัดส่วนเพศชาย เพศหญิง อายุประชากร อาชีพ และการศึกษา สุขลักษณะ เป็นต้น

2. ชุมชนในฐานะที่เป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีอยู่ในชุมชนและความสัมพันธ์กับชุมชน โดยพิจารณาถึงระบบความสัมพันธ์ของชุมชนจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ย่อย เช่น ความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) แบ่งชุมชนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามการบริหารการปกครอง ซึ่งแบ่งโดยการพิจารณาจากลักษณะการปกครองของไทย ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้าน ชุมชนเขต สุขาภิบาล ชุมชนเขตเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และกรุงเทพมหานคร

2. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนศูนย์การค้า ศูนย์กลางขนส่ง เขตอุตสาหกรรม ชุมชนศูนย์กลางของการบริการ

3. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นการแบ่งชุมชนในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนเมือง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2534: 2) ได้กล่าวว่า ชุมชนประกอบด้วยประชาชนซึ่งต้องอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินที่ต่อเนื่องกัน และเป็นผู้ซึ่งมีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งอย่าง หรือมากกว่าที่เป็นเหตุให้ต้องอยู่บนผืนแผ่นดินนั้น

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2534: 3) ได้กล่าวว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่เป็นที่ เป็นทาง มีขอบเขตอันเดียวกัน และผู้คนมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมความแล้วหมายความว่า มี วัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง ซึ่งจะแยกให้เห็นเด่นชัดได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีสถานที่หรือท้องที่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งมักจะเป็นที่มีดิน น้ำ อากาศดี มีแม่น้ำไหลผ่าน มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

2. ชุมชนจะต้องมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นหญิงและชาย เด็ก

และผู้ใหญ่ ต่างก็มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจไม่เหมือนกัน แต่มีวิถีพฤติกรรมเหมือนๆ กัน และใช้ชีวิตร่วมกัน มีความผูกพันเป็นพวกเดียวกัน

3. ชุมชนต้องมีศูนย์กลางของการทำงาน และบริการต่างๆ บางประการ เกี่ยวกับการงานอาชีพต่างๆ ของคนในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และระดับการศึกษาของบุคคลในชุมชนนั้นๆ เกี่ยวกับการต่างๆ ได้แก่ บริการทางการค้า บริการทางสุขภาพอนามัย บริการทางการบันเทิง โรงเรียน

สุวิทย์ ยี่วรพันธ์ (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2534: 2) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่ มีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในความหมายดังกล่าวนี้การที่กลุ่มเป็นชุมชนมีความรู้สึกนึกคิด ผลประโยชน์ และผูกพันกันทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน ชุมชน คือ กลุ่มคนที่มีตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และมีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งอย่างหรือมากกว่า หรือมีแบบแผนปฏิบัติแบบเดียวกัน มีการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดต่อกัน ถ่ายทอดความรู้สึกให้กัน และมีความผูกพันเป็นพวกเดียวกันช่วยเหลือกัน เป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีอยู่ในชุมชนและความสัมพันธ์กับชุมชน โดยพิจารณาถึงระบบความสัมพันธ์ของชุมชนจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ย่อย เช่น ความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

กษิมา วิริยะ (2526: 6) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่กระทำการใดๆ ได้อย่างถูกต้องและสำเร็จด้วยตนเอง ไม่เป็นภาระหรือปัญหาแก่ผู้อื่น

บัณฑิต ออคำ (อ้างถึงใน มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ, 2534: 41) กล่าวว่า การพึ่งตนเองเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับ องค์การประชาชน อย่างชัดเจน การพึ่งตนเองไม่ได้หมายถึงคนๆ เดียวหรือกลุ่มเดียวจะพึ่งตัวเองได้โดยสมบูรณ์ แต่ต้องพึ่งพาอาศัยกลุ่มอื่นๆ ในขณะเดียวกันด้วย เช่น พึ่งพิงกันระหว่างครอบครัว ระหว่างชุมชนจนถึงสังคม

วิวัฒน์ ชัยอรรถาภรณ์ (2530: 23) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า เป็น

ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบกันไม่มีการครอบงำกัน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ก็คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่มีรากฐานแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ การพึ่งตนเองจึงประกอบไปด้วย ทั้งความเป็นไทย และความเป็นธรรม โดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา

สุพรรณ ไชยอำพร (2529: 45) กล่าวว่า ในทางทฤษฎีการพึ่งตนเองในแ่งมโนทัศน์ จะพิจารณาถึงมิติต่างๆ ประกอบกันดังนี้คือ คุณภาพเฉพาะตัว(Self-quality) พิจารณาสังคม (Social Unit) ว่ามีความเป็นอิสระภาพในการคิด พุด ตัดสินใจ หรือกระทำตามความต้องการภายใต้กฎเกณฑ์ของ สังคม มีความเสมอภาคในการเรียนรู้หรือการได้มาในสิ่งต่างๆ และในสังคมนั้นจะต้องไม่ถูกครอบงำโดยผู้ใดผู้หนึ่ง หรือจากอิทธิพลภายนอกจนถึงการร่วมมือร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความคิดและการตัดสินใจในการกระทำ ในการพิจารณาความพยายามพึ่งตนเองในรูปของกระบวนการคือสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล และพัฒนาทั้งคุณภาพของบุคคลให้มีจิตสำนึกพึ่งตนเอง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยีที่เหมาะสมรวมถึงเพิ่มบทบาทของคนต่อการควบคุมสิ่งแวดล้อม

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ที่เสมอภาค ไม่มีการครอบงำเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความคิดและการตัดสินใจในการกระทำ ในการพิจารณาความพยายามพึ่งตนเองในรูปของกระบวนการคือ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล และพัฒนาทั้งคุณภาพของบุคคล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่มีรากฐานแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ โดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา

1.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

สหกรณ์ คือการที่บุคคลที่มารวมตัวกันไม่น้อยกว่า 10 คน ด้วยความสมัครใจ ดำเนินกิจการที่เป็นเจ้าของร่วมกัน ตามหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีจุดมุ่งหมายร่วมกันและมีการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตยภายใต้ พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในการทำนิติกรรม เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งมั่นร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ประพันธ์ เสวตนันท์, 2538:68) สหกรณ์เป็นความหวังของเกษตรกรที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยยึดมั่นในอุดมการณ์ของการช่วยตนเอง ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (self-help through mutual help) หรือการช่วยตนเองโดยการรวมพลัง เป็นขบวนการทางสังคมและทางเศรษฐกิจ (social-economic) จัดตั้งเป็นองค์การทางธุรกิจ ยึดคติแต่ละคนเพื่อหมู่คณะและหมู่คณะเพื่อแต่ละคน (each for all and all for each) ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของชุมชนอันเกิดจากการสหกรณ์นั้น ย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อม ๆ กัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 ประเทศไทยได้เริ่มติดต่การค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสาธารณูปโภค ด้านสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (subsistence economy) ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้าแลกเปลี่ยน (exchange economy) ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีความต้องการเงินทุนในการขยายการผลิตและการครองชีพเพิ่มมากขึ้น แต่เกษตรกรที่ไม่มีเงินทุนเป็นของตนเองจึงไปกู้ยืมเงินจากนายทุน ทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงและยังถูกนายทุนเอารัดเอาเปรียบเมื่อทำนาได้ผลผลิตมากก็ต้องขายให้หนี้ให้นายทุนเกือบหมด และถ้าปีใดสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย ผลผลิตเสียหายก็จะทำให้หนี้สินเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลได้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรโดยการจัดให้เงินกู้ไปลงทุนแต่ก็ต้องติดขัดเรื่องหลักประกันเงินกู้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2456

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้เปลี่ยนการดำเนินการของแบงค์สยามกัมมาจล จากการซื้อขายเงิน (exchange bank) เป็นการใช้กู้ยืมเงิน (loan bank) และในปี พ.ศ. 2457 มีการตั้ง “ธนาคารให้กู้ยืมแห่งชาติ” (national loan bank) ให้ใช้ที่ดินและทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน และเกษตรกรรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสมาคม (cooperative society) เพื่อกู้ยืมเงินจากธนาคารมาให้สมาชิกของสมาคมได้กู้ยืมโดยสมาคมช่วยดูแลการใช้เงินกู้ของสมาชิกแต่ละคนตามหลักการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหานี้สินและความยากจนของเกษตรกร ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นแนวคิการนำเอาระบบสหกรณ์มาใช้ในประเทศไทย (เชิญ บำรุงวงศ์, 2544: 5-6)

ต่อมาปี พ.ศ. 2458 ได้มีการจัดตั้งกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ มีการจัดตั้งส่วนราชการสหกรณ์เพื่อดำเนินการทดลองจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น โดยมีพระราชวรรังสรรค์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ในฐานะทรงเป็นอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ขณะนั้นได้เลือกสหกรณ์เครดิตแบบไรท์ไฟเชน ซึ่งเกิดขึ้นในเยอรมัน เป็นสหกรณ์เพื่อการกู้ยืมเงินที่มีขนาดเล็ก สมาชิกจะได้มีความรับผิดชอบร่วมกันและสะดวกแก่การควบคุม โดยเห็นว่าเป็นสหกรณ์ชนิดที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย จัดตั้งเป็นสหกรณ์แห่งแรกชื่อ “สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ ที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” จดทะเบียนเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ต่อมาได้กำหนดให้เป็นวันสหกรณ์แห่งชาติ มีพระราชวรรังสรรค์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ และได้รับการยกย่องเป็น “พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย” จึงนับเป็นการเริ่มต้นการสหกรณ์ในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2543: 7) สหกรณ์วัดจันทร์ได้ดำเนินการให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ และสมาชิกสามารถส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้ครบตามกำหนดเวลา เห็นได้ว่าการนำวิธีการสหกรณ์เข้ามาใช้ช่วยแก้ไขความ

เดือดร้อนของเกษตรกรอย่างได้ผล และจากความสำเร็จของสหกรณ์วัดจันทร์ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ขยายกิจการสหกรณ์ไปยังจังหวัดอื่น ๆ เป็นการนำระบบสหกรณ์มาใช้ในประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินความยากจนของเกษตรกรจากการประกอบอาชีพ ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า (เชิญ บำรุงวงศ์, 2544: 5)

สหกรณ์ในประเทศไทยได้ควบคุมสหกรณ์หาทุนเข้าด้วยกัน โดยทางราชการได้ออกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เปิดโอกาสให้ สหกรณ์หาทุนขนาดเล็กที่ดำเนินธุรกิจเพียงอย่างเดียว รวมกันเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ขยายการดำเนินธุรกิจเป็นแบบอเนกประสงค์ สหกรณ์หาทุนจึงแปรสภาพเป็นสหกรณ์การเกษตรมาถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีจำนวนสหกรณ์ที่จัดตั้งและจดทะเบียน 6,712 สหกรณ์ แบ่งประเภทสหกรณ์เป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร และสหกรณ์นอกภาคการเกษตร และจากข้อมูลการสำรวจ พบว่าสหกรณ์ภาคการเกษตร มีสหกรณ์การเกษตรจำนวนมากที่สุด 3,958 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 59.43 และมีจำนวนสมาชิก 5,755,808 คนต่อหนึ่งครัวเรือน และรองลงมาเป็นสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ได้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 1,597 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 27.39 และมีจำนวนสมาชิก 2,652,393 คนต่อหนึ่งครัวเรือน จึงเห็นได้ว่ามีเกษตรกรทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรได้เข้ามาอยู่ในระบบสหกรณ์ โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและใช้หลักและวิธีการสหกรณ์ในการดำเนินชีวิต(กรมส่งเสริมสหกรณ์,2550: 32)

สหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ทำให้สมาชิกมีปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น สามารถกู้เงินสหกรณ์ไปประกอบอาชีพ รวมทั้งได้รับคำแนะนำและความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ส่งผลให้เกษตรกรและบุคคลในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและอนามัย

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ เป็นการรวมตัวกันของบุคคลไม่น้อยกว่า 10 คน ดำเนินกิจการที่เป็นเจ้าของร่วมกัน ตามหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งมั่นทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ทำให้สมาชิกมีปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น

1.1.6 แนวคิดเกี่ยวโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ หรือ โลกาภิวัตน์ (globalization) คือ ผลจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลก

โลกาภิวัตน์ในยุคตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นผลที่ตามมาจากการวางแผนของนักเศรษฐศาสตร์และผลประโยชน์ทางธุรกิจ รวมทั้งนักการเมืองได้ตระหนักถึงค่าใช้จ่ายที่สัมพันธ์กับลัทธิคุ้มครอง (Protectionism) การถดถอยของการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ ผลงานของพวกเขาได้นำไปสู่การประชุม “เบรตตัน วูด” (Bretton Woods) ที่ทำให้เกิดสถาบันนานาชาติหลายแห่งที่มีวัตถุประสงค์คอยเฝ้ามองกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ฟื้นตัวใหม่ คอยส่งเสริมการเจริญเติบโตและจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมา สถาบันดังกล่าวได้แก่ “ธนาคารสากลเพื่อการฟื้นฟูและการพัฒนา” (ธนาคารโลก) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทั้งสองสถาบันแสวงหาเทคโนโลยีขึ้นก้าวหน้าต่างๆ มาใช้ เพื่อการลดต้นทุนการค้า มีการเจรจาทางการค้า ที่เดิมอยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ของ GATT ซึ่งจัดการให้มีการประชุมเพื่อเจรจาตกลงยกเลิกข้อจำกัดที่กีดขวางการค้า โดยเสรีอย่างต่อเนื่องการประชุมรอบอุรุกวัย (พ.ศ. 2527 – พ.ศ. 2538) นำไปสู่การก่อตั้งองค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อใช้เป็นเวทีไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งทางการค้า และเพื่อจัดวางพื้นฐานให้การค้าเป็นในบรรทัดฐานเดียวกัน ข้อตกลงทวิภาคี และพหุภาคีทางการค้า รวมถึงส่วนของ “สนธิสัญญา มาสทริชต์” (Maastricht Treaty) ของยุโรป และมีการตกลงและลงนามใน “ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ” (NAFTA) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดอัตราภาษีและการกีดกันทางการค้า ผลของการตกลงนี้ทำให้สินค้าที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลอเมริกันไหลบ่าท่วมพื้นตลาดต่างประเทศ

โลกาภิวัตน์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศเป็นต้น" โลกาภิวัตน์ เป็นคำศัพท์เฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคมโลกที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่งของโลก ส่งผลกระทบอันรวดเร็วและสำคัญต่อส่วนอื่นๆ ของโลก

Jan Aart Scholte (โลกาภิวัตน์, 2000: 15-17) ได้ประมวลออกมาว่านักวิชาการมีการใช้คำว่า Globalization เข้าซ้อนกับแนวความคิดทางวิชาการอย่างน้อย 5 แนวความคิด ซึ่งเป็น

แนวความคิดที่เกิดขึ้นในวงวิชาการทางรัฐศาสตร์ การระหว่างประเทศ ทางเศรษฐศาสตร์ และ ทางสังคมศาสตร์ก่อนหน้านี้

1. การใช้โลกาภิวัตน์ ชำ้ซ้อนกับปรากฏการณ์การ *Internationalization* ซึ่งในที่นี้ จะใช้คำว่ากระบวนการระหว่างประเทศ ซึ่งแนวความคิดนี้ไม่ใช่เรื่องเพียงในวงการศึกษาของ รัฐศาสตร์ภาคการระหว่างประเทศ แต่มีปรากฏการณ์ตามแนวคิดที่เกิดขึ้นหลากหลายที่เป็นอิทธิพลของปรากฏการณ์นี้ อาทิ Colonization, Westernization, Industrialization, McDonolization, Americanization เป็นต้น ที่เป็นแนวความคิดของเรื่องของการระหว่างประเทศและการข้ามพรมแดนของชาติ กระบวนการเหล่านี้ แน่นนอนที่สุดว่า มีการใช้ในลักษณะที่เป็นคำเหมือนของโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏในงานหลายชิ้น

2. ในทางเศรษฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์การเมืองมีการใช้คำว่า Globalization ในฐานะคำเหมือนของ Liberalization หรือเสรีนิยม ซึ่งแน่อนที่สุดว่า เสรีนิยมเป็นแนวความคิดทางวิชาการที่มีมาอย่างนาน พัฒนาควบคู่กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่พัฒนามาพร้อมกันกับกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 แนวความคิดของเสรีนิยมเป็นการต่อสู้เรียกร้องการลดบทบาทของรัฐโดยมีความเชื่อว่า อำนาจอรัฐเป็นตัวสกัดกั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มันมีระบบของความสมดุลในตัวของมันเอง ดังนั้นรัฐจึงทำหน้าที่สกัดกั้นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และ จำเป็นต้องเปิดพื้นที่หรือพยายามลดอาณาบริเวณอำนาจอรัฐที่คอยขวางกั้นของความเป็นอิสระของการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจโดยพยายามลดกฎระเบียบทางการค้าและการลงทุนต่างๆ แน่นนอนที่สุดว่า มีนักวิชาการไม่น้อยที่มีการเชื่อว่า economic globalization ก็คือ Neo-liberalism หรือ เสรีนิยมใหม่นั้นเอง

3. ในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ Globalization มีความหมายถึงกระบวนการทำให้เป็นสากล หรือที่เราเข้าใจในแนวความคิดของ Universalization ซึ่งในความเป็นจริงโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ทำให้มวลมนุษยชาติเกิดการลดความแตกต่างอันเกิดจากพื้นที่และการสื่อสาร ที่ทำให้เราเสมือนอยู่ในโลกที่เล็กลง ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารและเกิดความเป็นสากล หรือลดความแตกต่างของคนและสังคมในแต่ละท้องถิ่นที่ห่างไกลกัน

4. Globalization ในฐานะ Westernization การทำให้เป็นตะวันตกนิยม และ Modernization การทำให้เป็นสมัยใหม่ ในวงการการรัฐศาสตร์นั้นแนวความคิดการทำให้ทันสมัยมาพร้อมกับอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกในยุโรป ที่ขับเคลื่อนอิทธิพลตะวันตก ให้เป็นวัฒนธรรมของโลกที่ทันสมัย การเผยแพร่และการผลักดันมาพร้อมกับกำลังความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่เป็นกำลังในการครอบงำกึ่งบังคับในรูปของลัทธิล่าอาณานิคม (colonialism) หลังจาก

การล่าอาณานิคม ประเทศต่างๆที่ไม่มีอำนาจในการต่อกรก็ต้องรับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจ ซึ่งการปรับเปลี่ยนที่ทันสมัยในสมัย ศตวรรษที่ 19 คือ การปฏิรูประบบราชการ และการวางรากฐานการพัฒนาทุนนิยม และรวมถึงการปลูกรากฐานระบบคิดแบบเหตุผล และวิทยาศาสตร์ ซึ่งแน่นอนว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีการขยายตัวแผ่กว้างเป็นปรากฏการณ์ระหว่างประเทศ และอาจถูกมองว่าเป็นมิติที่มีกระบวนการคล้ายการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์

5. Globalization คือกระบวนการการลดพื้นที่ชายขอบทางอำนาจของรัฐ (Deterritorialization) การพิจารณาบทบาทของกระบวนการ Globalization ที่ทำให้เกิดการปรับตัวของอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดแนวคิดภูมิภาคนิยม (regionalism) และท้องถิ่นนิยม (localism) ตลอดจนการปรับตัวทางการเมืองของโครงสร้างเหนือรัฐ (supra-territoriality) การปรับตัวดังกล่าวเป็นการปรับตัวของรัฐที่จะเผชิญกับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ เพื่อการอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมมีการเชื่อมตัวกันอย่างเข้มข้นและชัดเจนมากขึ้นกว่าที่เคยเกิดมา อันเป็นผลจากการเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ ที่มีความห่างไกล (Giddens 1990:64) ความสัมพันธ์ที่อยู่ห่างไกลมีการลดลงด้วยกระบวนการโลกาภิวัตน์ ที่เป็นตัวทำให้สภาพทางภูมิประเทศพื้นที่ ชายแดน (territorial borders) ไม่กลายเป็นข้อจำกัดของแรงของอิทธิพลของความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยกระบวนการโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ หมายถึงกระบวนการที่ประชากรของโลกถูกล้อมรวมกลายเป็นสังคมเดี่ยว กระบวนการนี้เกิดจากแรงของอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสังคม-วัฒนธรรม และการเมือง

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ กระบวนการที่ประชากรของโลกถูกล้อมรวมกลายเป็นสังคมเดี่ยว เป็นผลมาจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยงานธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลก

1.2 ทฤษฎี ประกอบด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการรับสิ่งใหม่ (Innovation theory)

ทฤษฎีการรับสิ่งใหม่(สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,2534: 26) การรับสิ่งใหม่หรือการรับของใหม่ มีความหมายเกี่ยวกับ วัตถุในด้านที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีและที่ไม่ใช้วัตถุอันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ทักษะและอุดมการณ์ในชุมชนหนึ่งๆ การที่จะมีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีแหล่งที่มาอยู่ 3 ประการ คือ

1) การค้นพบ (Discovery) คือการที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากร หรือ การค้นพบพืชผลการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพ หรือมีรายได้ดีกว่าเดิม เช่น การค้นพบพืชพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทำให้ประชาชนได้หันมาทำการเพาะปลูกพืชพันธุ์ใหม่ ประชาชนก็จะมีรายได้สูงขึ้น

2) การคิดค้นประดิษฐ์ (Invention) คือการคิดที่มีผู้คิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นและมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็จะหันมารับสิ่งใหม่ๆ นั้นมา ใช้กันมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นรถยนต์เล็กๆ โดยนำเครื่องสูบน้ำมาใช้แทนเครื่องจักร ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์หลายๆ อย่าง

การแพร่กระจาย (Diffusion) คือการยอมรับสิ่งใหม่ๆ จากสิ่งอื่นหรือสังคมภายนอก เรียกได้ว่าเป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เช่น การที่ชาวนาได้รับความรู้ เทคนิคใหม่ๆ ในการทำการเกษตรที่ได้รับจากเทคนิคทางประเทศตะวันตก

สรุป ทฤษฎีการรับสิ่งใหม่ การรับสิ่งใหม่หรือการรับของใหม่ มีความหมายเกี่ยวกับ วัตถุในด้านที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีและที่ไม่ใช้วัตถุอันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ทักษะและอุดมการณ์ในชุมชนหนึ่งๆ เป็นการรับสิ่งใหม่หรือของใหม่ การแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง มีแหล่งที่มาคือ การค้นพบ การคิดค้นประดิษฐ์ การแพร่กระจาย

1.2.2 ทฤษฎีระบบการเกษตร

หลักและแนวคิด (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,2534: 81) กล่าวถึง ระบบการเกษตรในแนวความคิดของ นอร์แมน(Norman) ดังนี้ ระบบการเกษตรขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ซึ่งแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ(Technical for natural element) และส่วนที่เกี่ยวกับมนุษย์(Human element) สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมีอยู่ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ น้ำ ดิน แสงแดด อุณหภูมิ ฯลฯ ส่วนปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แก่ พืช เชื้อโรค สัตว์ แมลง ฯลฯ สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับมนุษย์(Human element) แบ่งแยกได้ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัย

ภายนอก และปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่บุคคลไม่สามารถที่จะควบคุมได้ แบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ โครงสร้างของชุมชน เช่น ความเชื่อ ค่านิยมสถาบันต่างๆ มีอยู่ 2 ส่วน ได้แก่ สถานที่และความหนาแน่นของประชากร ส่วนปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่บุคคลสามารถที่จะควบคุมได้ เช่น การตัดสินใจของครัวเรือนในเรื่องที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ดิน แรงงาน และการจัดการในด้านที่เกี่ยวกับการเพาะปลูก การทำปุ๋ยคอก หรือการทำงานที่ไม่ใช่เกษตร ระบบเกษตรนี้ เป็นระบบที่นำรายได้มาสู่ครอบครัวของเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค และการออมทรัพย์

ระบบไร่นาสวนผสม (Mixed/Diverseified/Polyculture Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลาย ๆ กิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคา ผลผลิตที่มีความไม่แน่นอนเท่านั้น โดยมีได้มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้นมีการผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อ ลดต้นทุนการผลิต และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสมอาจมีการเกื้อกูลกันจาก กิจกรรมการผลิตบ้าง แต่กลไกการเกิดขึ้นนั้นเป็นแบบ “เป็นไปเอง” มิใช่เกิดจาก “ความรู้ ความเข้าใจ” อย่างไร ก็ตามไร่นาสวนผสม สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของเกษตรกรระบบเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่การเกษตรยั่งยืน โดยมีรูปแบบที่ดำเนินการมีลักษณะใกล้เคียงกัน และทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสับสนในการให้ความหมายและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ได้แก่ ระบบเกษตรผสมผสานและระบบไร่นาสวนผสม ในที่นี้จึงขอให้คำจำกัดความรวมทั้งความหมายของคำทั้ง 2 คำ ดังต่อไปนี้

ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกันภายใต้การเกื้อกูล ประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบ เกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรม แต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งกับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด ภายในไร่นาแบบครบวงจร ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น การเลี้ยงไก่ หรือสุกรบนบ่อปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้ ผู้ดำเนินการให้เป็นการดำเนินการในลักษณะ ของระบบเกษตรผสมผสานได้

สรุป ทฤษฎีระบบการเกษตร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม แยกเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านกายภาพ และปัจจัยด้านชีวภาพ ส่วนที่เกี่ยวกับมนุษย์ มี 2 ปัจจัย

คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่บุคคลไม่สามารถที่จะควบคุมได้ แบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ โครงสร้างของชุมชน เช่น ความเชื่อ ค่านิยมสถาบันต่างๆ มีอยู่ 2 ส่วน ได้แก่ สถานที่ และความหนาแน่นของประชากร ส่วนปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่บุคคลสามารถที่จะควบคุมได้ เช่น การตัดสินใจของครัวเรือนในเรื่องที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ดิน แรงงาน และการจัดการในด้านที่เกี่ยวกับการเพาะปลูก การทำปศุสัตว์ หรือการทำงานที่ไม่ใช่เกษตร ระบบเกษตรนี้ เป็นระบบที่นำรายได้มาสู่ครอบครัวของเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค และการออมทรัพย์

1.2.3 ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม

ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม(สัญญา สัญญาวิวัฒน์,2550: 19) มีต้นตอความคิดมาจากนักปรัชญาชื่อ Edmund Husserl ตามความคิดปรากฏการณ์นิยม มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้น โดยมีตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคมนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างสังคมขึ้นมาแล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆ ในสังคมนั้นตามที่ตนเห็นสมควร สาระสำคัญของปรากฏการณ์นิยม จะเน้นเฉพาะการที่มนุษย์แต่ละคนและกลุ่มคนสร้างหรือแสดงพฤติกรรมประจำวัน โดยมีวิธีให้หยุดชะงักการดำเนินชีวิตสังคมไปชั่วคราวเรียก Ethnomethodology หรือมานุษยวิธี โดยธรรมชาติของมนุษย์ นักปรากฏการณ์นิยม จะตอบว่า มนุษย์เป็นนักสร้างสรรค์ หรือเป็นผู้สร้าง คือ เป็นผู้มีความคิดความอ่านเป็นผู้กระทำการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุธรรมชาติของสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์เกิดขึ้นอย่างไร และทำไมจึงดำรงอยู่ได้ ปัญหานี้ นักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยการที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน สังคมจึงเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์คิดหรือจินตนาการว่ามีสังคม จึงได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายต่างๆ กับสิ่งที่ประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนยอมรับและเข้าใจความหมายเหล่านี้ร่วมกัน แล้วใช้ความหมายนี้ร่วมกันด้วยเหตุนี้สังคมจึงเกิดขึ้นตามความคิดพื้นฐานทางปรัชญาปรากฏการณ์นิยม โดยที่ปรากฏการณ์หนึ่งใดจะมีความหมาย อย่างไรย่อมแล้วแต่คนจะมอง คนแต่ละชุมชนหรือชนเผ่าหรือสังคมจะสร้างโลกตามความหมาย ความจริง ของตนขึ้นมาแล้วดำเนินชีวิตตามแนวที่ตนสร้างขึ้น ดังนั้นจะรู้ว่าสังคมใดมีลักษณะอย่างไร หรือจะเข้าใจสังคมใด จะต้องมองสังคมนั้นด้วยสายตาของคนในสังคมนั้น สังคมจะมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ส่วนไหนสำคัญหรือไม่สำคัญ สำคัญอย่างไร ส่วนไหนที่สำคัญกว่าส่วนไหน ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดความเห็นของคนที่อยู่ในสังคมนั้น ดังนั้น โดยธรรมชาติของมนุษย์ นักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า มนุษย์เป็นนักสร้างสรรค์ หรือเป็นผู้สร้างคือเป็นผู้มีความคิด ความอ่าน เป็นผู้กระทำการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ สังคมมนุษย์เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยการที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน

ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม(Phenomenology) ปรากฏการณ์นิยมทางปรัชญามีต้นความคิดมาจากนักปรัชญาชื่อ Edmund Husserl โดยมีนักปรัชญาอีกคนหนึ่ง คือ Alfred Schultze เป็นผู้ถ่ายทอดมาอีกต่อหนึ่ง หากใครคุ้นเคยกับความคิดของ Max Weber และทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์แล้ว จะเห็นว่าปรากฏการณ์นิยมมีความคล้ายคลึงกับแนวความคิดทั้งสองตามแนวความคิดของพวกปรากฏการณ์นิยมนั้น มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้นโดยที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคม เมื่อเป็นดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างสังคมขึ้น แล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆในสังคมนั้นตามที่ตนเห็นสมควร (Social Order) ขึ้นได้อย่างไร นักปรากฏการณ์นิยมเน้นการศึกษากระบวนการเหล่านี้ ภายหลังในสังคมหรือจากความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกสังคมที่เขาศึกษานั้น ส่วนใหญ่มักจะอาศัยเทคนิคการให้สมาชิกได้หยุดดำเนินชีวิตตามปกติชั่วคราว แล้วให้คิดว่าความจริงนี้ควรเป็นอย่างไร เช่น กำลังรับประทานอาหารอยู่ มีคนแปลกหน้ามาหยิบแก้วน้ำของท่านไปดื่มหน้าตาเฉย กรณีเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่กำลังรับประทานอาหารอยู่คิดถึงขึ้นมาว่าความเป็นจริงระเบียบการกินอาหารนี้เป็นอย่างไร ควรหรือถูกต้องหรือไม่ ที่คนไม่รู้จักกันจะมาหยิบแก้วน้ำดื่มเฉยๆ ดังนี้ก็จะทำให้ได้ความจริงเกี่ยวกับระเบียบนั้นขึ้น

สรุป ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้นมาแล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆ ในสังคม ตามที่ตนเห็นสมควร เน้นเฉพาะการแสดงพฤติกรรม สังคมจึงเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์คิดหรือจินตนาการว่ามีสังคม มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้นโดยที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคม เมื่อเป็นดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างสังคมขึ้น แล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆในสังคมนั้นตามที่ตน

1.2.4 ทฤษฎีปรัวรรตนิยม (Exchange Theory)

ทฤษฎีปรัวรรตนิยม(สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 39) ได้กล่าวไว้ว่าสามารถนำเอาแนวคิดทฤษฎีนี้ไปใช้ได้กับความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็กระดับระหว่างบุคคลไปจนกระทั่งระดับสังคม ยึดถือเป็นแนวทางอธิบายทางพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมนุษย์แต่ละคนมีความต้องการจำเป็น (Needs) หลากอย่างในการดำรงชีวิต มนุษย์ติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของตน ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน แต่ละคนต้องการมูลค่าสูงสุดสำหรับสิ่งของของตน ความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนจะดำรงอยู่ตราบที่คู่สัมพันธ์คิดว่าตนได้กำไรหรือคิดว่าการแลกเปลี่ยนมีความยุติธรรม

นักทฤษฎีปรัวรรตสมัยใหม่ก็สามารถสร้างฐานคติให้กับบรรดapractice โดยอาศัยหลักการที่แก้ไขแล้วดังนี้

1. มนุษย์มิได้แสวงหาประโยชน์มากที่สุด มนุษย์ก็ได้พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ
 2. มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ แต่เขาก็ได้พยายามคิดหน้าคิดหลังเกี่ยวกับทุน และกำไรจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน
 3. มนุษย์จะไม่มีข้อมูลอย่างครบถ้วนเกี่ยวกับทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ แต่มนุษย์ก็พอทราบทางเลือกอื่นบางแนวทาง ซึ่งก็ทำให้เขาสามารถประมาณทุนและกำไรของทางเลือกนั้นๆได้
 4. มนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก แต่มนุษย์ก็พยายามแข่งขันกันเองในการแสวงหาประโยชน์ในขณะมีความสัมพันธ์
 5. แม้การปฏิวัติทางเศรษฐกิจ (วัตถุดิบ) จะมีอยู่ในทุกสังคม แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิวัติทั่วไปของบุคคลต่างๆในสภาพสังคม
 6. ในขณะที่แลกเปลี่ยนในท้องตลาด มีเป้าหมายทางวัตถุดิบ แต่มนุษย์มีการแลกเปลี่ยนอย่างอื่นที่ไม่ได้เป็นวัตถุดิบด้วย เช่น ทางจิตใจ (Sentiments) และทางบริการต่างๆ
- ทฤษฎีปฏิวัตินิยมหรือการแลกเปลี่ยน Levi-Strauss ได้สร้างหลักการแลกเปลี่ยนที่สำคัญหลายอย่าง คือ
1. ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่างย่อมจะต้องมีค่าใช้จ่าย (ทุน) สำหรับปัจเจกชน แต่ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นเรื่องของสังคม คือ เป็นค่าใช้จ่ายในเชิงประเพณี กฎเกณฑ์ กฎหมายและค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำอธิบายทางเศรษฐกิจหรือจิตวิทยา ลักษณะเหล่านี้ของสังคมต้องการกระทำที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ดังนั้นบุคคลจึงไม่ประเมินค่าใช้จ่ายให้กับตน แต่ให้กับระเบียบสังคมที่ต้องมีพฤติกรรม ซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายอย่างหนึ่งในการแสดงออก
 2. สิ่งที่มีค่าและหายากที่สุดในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ เช่น ทรัพยากรหรือทรัพยากรที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น ความนิยมหรือเกียรติ เวลาจะแจกจ่ายไปจะต้องอยู่ในกรอบของบรรทัดฐานและค่านิยม หากทรัพยากรมีมาก หรือสังคมไม่ถือว่ามีความหายาก การแจกจ่ายก็ทำได้โดยไม่ต้องถูกควบคุม แต่พอสังคมถือว่าหายากและมีค่าก็จะสร้างระเบียบในการแจกจ่ายขึ้น
 3. ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่าง ต้องขึ้นอยู่กับกฎหรือบรรทัดฐานของการให้และรับ (Reciprocity) คือ ผู้รับจะต้องมีข้อผูกพันในการให้ตอบ ข้อคิดสำคัญของ Levi-Strauss คือมีหลักการให้และรับที่บรรทัดฐานและค่านิยมได้กำหนดไว้หลายแบบตรงและซิงกัน (Mutual ให้และรับของจากคู่สัมพันธ์โดยตรงและมูลค่าเท่ากับ) บางกรณีหลักการให้และรับเป็นแบบฝ่ายเดียว (Univocal) ซึ่งการให้ตอบอาจผ่านบุคคลที่ 3 (4, 5, 6, ...) ก็ได้ จากประเภทของการให้และรับ 2 ประเภทใหญ่นี้ อาจมีประเภทย่อยได้อีกมากมาย

จากหลักการ 3 ประการนี้ ทำให้ Levi-Strauss มีสิ่งก้ำกัต่างๆที่จะวิเคราะห์ระบบ แต่งงานกับญาติต่างๆ ได้มากมายนี้อาจกล่าวได้ว่า การแต่งงานแบบนั้นเป็นเรื่องของประโยชน์ต่อ โครงสร้างใหญ่ (ทำให้เกิด Integration) การแต่งงานแบบอื่นอาจมองในแง่เป็น Univocal Exchange ระหว่างบุคคลกับสังคมได้ ในการทำให้กระบวนการแลกเปลี่ยนไม่ต้องผูกพันอยู่กับการแลกเปลี่ยน ทางตรง และระหว่างกันเท่านั้น ทำให้ Levi-Strauss สามารถเสนอทฤษฎีบูรณาการและความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมได้ การเสนอความคิดเช่นนี้เป็นการขยายความคิดเรื่อง Solidarity ของ Durkheim

สรุป ทฤษฎีปวิวรรตนิยม แนวคิดนี้ใช้ได้กับความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็ก ระดับระหว่างบุคคลไปจนกระทั่งระดับสังคม ยึดถือเป็นแนวทางอธิบายทางพฤติกรรมและ ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมนุษย์แต่ละคนมีความต้องการจำเป็น (Needs) หลายอย่างในการ ดำรงชีวิต มนุษย์ติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของตน ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน แต่ละคนต้องการมูลค่าสูงสุดสำหรับสิ่งของของตน ความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนจะดำรงอยู่ตราบที่คู่ สัมพันธ์คิดว่าตนได้กำไรหรือคิดว่าการแลกเปลี่ยนมีความยุติธรรม ใช้ได้กับความสัมพันธ์ทางสังคม ขนาดเล็กระหว่างระดับบุคคล ไปจนกระทั่งระดับสังคม ยึดถือเป็นแนวทางอธิบายทางพฤติกรรมและ ปรากฏการณ์ทางสังคม

1.2.5 ทฤษฎีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการขยายตัว ของสมรรถภาพการผลิตของประเทศซึ่งจะมีผลให้ผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ยาวนานผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพคือระดับผลิตภัณฑ์ที่ประเทศผลิตได้ในช่วงเวลาหนึ่งโดยใช้ปัจจัย การผลิตที่ประเทศมีอยู่อย่างเต็มที่เช่น การใช้แรงงาน และปัจจัยทุนอย่างเต็มที่ ทำให้ สอดคล้องกับ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่

นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ได้มีความคิดเกี่ยวกับความจำเริญทาง เศรษฐกิจขึ้นหลายอย่าง คือ แนวคิดแบบพาณิชยนิยม แนวคิดแบบฟิสิโอแครตส์ แนวคิดแบบคลาสสิก และแนวคิดแบบนีโอคลาสสิก ความคิดพวกพาณิชยนิยม เน้นความสำคัญของการสะสมโลหะที่มีค่า อันมีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและอำนาจของรัฐและของประเทศ พร้อมทั้งเสนอแนวนโยบายที่ จะทำให้ประเทศมีดุลการค้าที่เกินดุล พวกฟิสิโอแครตส์ ชี้ให้เห็นอำนาจของรัฐบาลมีผลเสียต่อ เศรษฐกิจ พร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่าการขจัดกฎเกณฑ์ของรัฐบาลส่วนใหญ่จะทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต ได้เร็ว พวกฟิสิโอแครตส์ถือว่าแรงงานในภาคการเกษตรเท่านั้นที่เป็นแรงงานที่มีผลิตผล (Productive) ทฤษฎีคลาสสิก อדם สมิธ และนักเศรษฐศาสตร์อื่นๆ ในยุคต่อมาได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสะสม

ทุน ขนาดของตลาด การแบ่งงานกันทำ (Division of labor) และความชำนาญเฉพาะอย่าง อันมีต่อความจำเริญทางเศรษฐกิจ พร้อมกับเสนอแนะให้มีการแทรกแซงในเศรษฐกิจโดยรัฐบาลน้อยที่สุด นั่นคือ นโยบายการค้าเสรี นักเศรษฐศาสตร์ทฤษฎีคลาสสิกยังอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างค่าแรง ค่าเช่าที่ดิน และกำไรในกระบวนการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และชี้ให้เห็นการเข้าสู่ภาวะหยุดนิ่ง (Stationary state) ของเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนีโอคลาสสิก หันมาสนใจปัญหาทางเศรษฐกิจระยะสั้น อาทิเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของเศรษฐกิจในขณะใดขณะหนึ่งมากกว่าความสัมพันธ์ในระยะยาว พร้อมกันนั้นก็ได้อธิบายการใช้และจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสะสมทุนว่ามีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาก

ทฤษฎีตัวแบบความจำเริญทางเศรษฐกิจมุ่งอธิบายเงื่อนไขในการที่เศรษฐกิจจะเติบโตได้ในระยะยาวโดยราบรื่นและสม่ำเสมอ ทั้งนี้โดยเน้นบทบาทของการสะสมทุนในการก่อให้เกิดรายได้และความสามารถในการผลิต ทฤษฎีเกี่ยวกับความเจริญทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ยังเป็นการวิเคราะห์ที่เน้นปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จึงทำให้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และสถาบันต่างๆ อันเป็นปัญหาที่สำคัญของเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ปัจจุบัน ประโยชน์ของทฤษฎีเกี่ยวกับความเจริญทางเศรษฐกิจที่มีต่อการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การเสนอเครื่องมือการวิเคราะห์ต่างๆซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจได้

สรุป ทฤษฎีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หมายถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการขยายตัวของสมรรถภาพการผลิตของประเทศซึ่งจะมีผลให้ผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ ขยายตัวอย่างต่อเนื่องยาวนานผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพคือระดับผลิตภัณฑ์ที่ประเทศผลิตได้ในเวลาหนึ่งโดยใช้ปัจจัย การผลิตที่ประเทศมีอยู่อย่างเต็มที่เช่น การใช้แรงงาน และปัจจัยทุนอย่างเต็มที่ ทำให้ สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่

1.2.6 ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีความทันสมัย เป็น ทฤษฎีการพัฒนาสังคมที่เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่ เจริญ ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคมยังล้าหลัง เปลี่ยนไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และมีเทคโนโลยีระดับสูง ตามแบบประเทศยุโรปตะวันตกและในอเมริกาเหนือ (Westernization) โดยเชื่อว่าสังคมเป็นระบบและมีความสมดุล แต่ในความสมดุลก็ยังไม่มีการพัฒนาหรือความเจริญอย่างเต็มที่ ซึ่งตามหลักคิดของทฤษฎีนี้ เชื่อว่าถ้าต้องการให้สังคมมีความเจริญก็มีความจำเป็นต้องนำสิ่งที่เจริญ แล้วเข้ามาสู่สังคม (External

input) จากการโยกย้าย (Transfer) สิ่งที่ทันสมัยกว่าเข้าสู่สังคมนั้น ในสังคมที่ล้าสมัย ก็จะมีขบวนการปรับเปลี่ยนหรือโยกย้าย และผสมผสานกลมกลืนกัน (Diffusion) ปรับสภาวะของสังคมให้มีรูปแบบตามสิ่งที่นำเข้า

ทฤษฎีความทันสมัย (ผศ.นาวาอากาศโทดร.สุมิตร สุวรรณ, 2542: 66-67) ให้ความเห็นว่า ต้องการเปลี่ยนทุกสังคมโดยมีจุดหมายปลายทาง คือ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเมืองแบบประชาธิปไตย สังคมเมือง หรืออุตสาหกรรมที่มีการแข่งขัน สังคมมีความเจริญไม่เท่ากัน ซึ่งสังคมไม่ควรยึดติดในขนบธรรมเนียมประเพณีมากนัก ประเทศที่ร่ำรวยต้องช่วยประเทศยากจนทั้งด้านทุน เทคโนโลยี และวิชาการด้วย การทำให้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อจะได้หลุดพ้นจากความยากจน เป้าหมายทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ 3 ประการ คือ (สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ อ้างใน ดำรงค์ ฐานดี, 2538: 48)

- 1) ลัทธิพัฒนานิยม เน้นการพึ่งพาตลาดต่างประเทศ การพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งด้านเทคโนโลยีและเงินทุน การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ การพัฒนาตามแรงผลักดันขององค์การต่างประเทศ ให้สิทธิพิเศษและส่งเสริมการลงทุนขนาดใหญ่ และเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 2) ลัทธิบริโภคนิยม เน้นการโฆษณา การใช้สินค้าจากต่างประเทศการมีวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนต่างประเทศของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง
- 3) ลัทธิความมั่นคง เน้นการควบคุมของรัฐ การกดขี่และการบังคับชนชั้นต่ำให้ปฏิบัติตาม โดยการใช้กฎหมายขัดขวางการรวมกลุ่ม หรือจำกัดบทบาทของมวลชน

มอร์ (Moore อ้างใน นิเทศ ดินณะกุล, 2546: 16) ได้ให้คำจำกัดความของ Modernization Theory ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงของสังคมดั้งเดิมไปสู่รูปแบบของประเทศตะวันตกที่มีลักษณะสำคัญ คือ มีการใช้เทคนิควิทยาการในการจัดการองค์กรทางสังคมที่ก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูและค่อนข้างจะมีเสถียรภาพทางการเมือง ความทันสมัยเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของสังคม คือ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคม แต่จุดสนใจในเรื่องความทันสมัย คือ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ลักษณะสำคัญ ของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย หรือที่เรียกว่า สังคมกำลังพัฒนา

สรุป ทฤษฎีความทันสมัย เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่เจริญไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และเทคโนโลยีระดับสูงตามแบบต่างประเทศ โดยเชื่อว่าสังคมเป็นระบบและมีความสมดุล ความ

ทันสมัยเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของสังคม คือ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคม แต่จุดสนใจในเรื่องความทันสมัย คือ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ลักษณะสำคัญของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย หรือที่เรียกว่า สังคมกำลังพัฒนา

1.2.7 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization)

Jaw-Yann (2001: 87) ให้ความหมายว่า โลกาภิวัตน์ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นพลวัตเพื่อรวมเศรษฐกิจต่าง ๆ เข้าสู่ตลาดโลก โดยที่ตลาดในภูมิภาคได้ถูกรวมเข้าสู่การแบ่งงานกันทำในระดับระหว่างประเทศทั้งในแง่การค้าและการลงทุน

กระแสโลกาภิวัตน์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา โดยมีตัวแปรอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2546: 97)

1. การเปิดเสรีทางภาคการเงิน (financial liberalization) ในหมู่ประเทศพัฒนาแล้ว (developed countries) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกของกลุ่ม G7 อันนำไปสู่การขยายตัวของโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (financial globalization) เป็นผลมาจากการประชุม “พลาซ่าแอ็กคอร์ด” ซึ่งผลจากการประชุมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจจริงแบบสองจังหวะ จังหวะแรก คือ การย้ายฐานการผลิต (relocation) ของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรม จากประเทศที่มีค่าเงินแข็งภายหลัง “พลาซ่าแอ็กคอร์ด” ไปยังประเทศที่มีค่าเงินอ่อน จังหวะที่สอง คือ การกระตุ้นให้การค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งออกจากประเทศที่มีค่าเงินอ่อนกว่าให้ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น เพราะสินค้ามีราคาถูกลงเมื่อส่งออกไปยังประเทศที่มีค่าเงินแข็งกว่า
2. พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสาร (communication and information technology) ประมาณกลางทศวรรษที่ 1980 ถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของพัฒนาการด้านเทคโนโลยีนี้ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงระบบการคำนวณอันทรงประสิทธิภาพเข้ากับการสื่อสารแบบไร้พรมแดน ด้วย “ต้นทุน” ที่ค่อนข้างต่ำ

กระแสโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งใหม่ของโลกปัจจุบันซึ่งอาจเกิดจากตัวแปรอื่น ๆ ได้อีก ไม่ใช่แต่เพียงการเปิดเสรีการเงินอันนำไปสู่การย้ายฐานการลงทุน หรือการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสารเท่านั้น แต่อาจรวมถึงความต้องการทรัพยากรเทคโนโลยีที่ประเทศตนเองไม่สามารถคิดค้นได้ นอกจากนั้นแล้วองค์ความรู้ต่าง ๆ ยังถือเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม เมซวาน (Macewan, 1999: 25) ได้ให้ข้อมูลอีกด้านว่าแท้จริงแล้วโลกาภิวัตน์ที่เราคิดกันว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น เพราะจากเรื่องราวของมัมมีจากอียิปต์ที่นักวิทยาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเวียนนา ได้พิสูจน์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทำให้พบเศษผ้าไหมจีนที่มัมมีของ

มัมมี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ในความหมายของการค้าข้ามพรมแดนทางการเมืองอันนำมาซึ่งรูปแบบใหม่ขององค์กรทางเศรษฐกิจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งจะเกิดขึ้น (Macewan, 1999: 25) โลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อโลกในหลายแง่มุม เช่น

1. อุตสาหกรรม – การปรากฏของตลาดการผลิตที่เกิดขึ้นทั่วโลก และช่องทางเข้าถึงผลิตภัณฑ์ต่างประเทศที่กว้างขึ้นสำหรับผู้บริโภคและบริษัท
2. การเงิน – การปรากฏขึ้นของตลาดการเงินทั่วโลกและการเข้าถึงเงินลงทุนจากแหล่งภายนอกที่ง่ายและสะดวกขึ้นของบริษัทต่างๆ ประเทศและรัฐต่ำกว่าประเทศที่ประสงค์ของกักขัง
3. เศรษฐกิจ – การยอมรับตลาดร่วมของโลกบนพื้นฐานแห่งเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนสินค้าและทุน
4. การเมือง – การเมืองโลกาภิวัตน์หมายถึงการสร้างสรรค์รัฐบาลโลกที่จะทำหน้าที่กำกับดูแลความสัมพันธ์ระหว่างชาติและให้หลักประกันสิทธิที่เกิดจากสังคมและเศรษฐกิจของโลกาภิวัตน์ในทางการเมือง สหรัฐฯ ได้รับประโยชน์จากการครองอำนาจในโลกในหมู่ชาติมหาอำนาจ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งของประเทศ ด้วยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์และการช่วยเหลือของสหรัฐฯ ประเทศจีนได้เจริญเติบโตอย่างมหาศาลในช่วงเพียงทศวรรษที่ผ่านมา หากจีนมีความเจริญเติบโตในอัตราตามแนวโน้มนี้ต่อไป เป็นไปได้ที่จะเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์อำนาจในระหว่างประเทศผู้นำภายใน 20 ปีข้างหน้า ประเทศจีนจะมีความมั่งคั่ง มีอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถท้าทายสหรัฐฯ ในการเป็นประเทศมหาอำนาจผู้นำ
5. ข้อมูลข่าวสาร – มีการเพิ่มการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารระหว่างพื้นที่หรือภูมิภาคที่อยู่ห่างไกลกันมาก
6. วัฒนธรรม – การเจริญเติบโตของการติดต่อสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม เกิดมีประเพณีใหม่ๆ ในด้านความสำนึกและเอกลักษณ์ เช่น “โลกาภิวัตน์นิยม” - ซึ่งครอบคลุมการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการได้บริโภคผลิตภัณฑ์และความคิดจากต่างประเทศ การรับเทคโนโลยีใหม่มาใช้และการเข้าร่วมใน “วัฒนธรรมโลก”
7. นิเวศวิทยา – การปรากฏขึ้นของความท้าทายในปัญหาสภาวะแวดล้อมในระดับโลกที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยปราศจากความร่วมระดับนานาชาติ เช่นปัญหา “การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ” มลภาวะทางน้ำและอากาศที่ครอบคลุมหลายเขตประเทศ การทำประมง

เกินขีดความสามารถในการรองรับ การกระจายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่ไม่พึงประสงค์ การสร้างโรงงานเป็นจำนวนมากในประเทศกำลังพัฒนาที่ก่อมลภาวะได้อย่างเสรี

8. สังคม – ความสำเร็จในการบอกรับข่าวสารโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับประชาชนของทุกชาติในโลก

9. การขนส่ง – การลดจำนวนลงไปเรื่อยๆ ของรถยนต์ในถนนของยุโรป (อาจกล่าวได้เช่นเดียวกันสำหรับอเมริกา) และการสิ้นปัญหาเรื่องระยะทางที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยลดเวลาการเดินทาง

10. การแลกเปลี่ยนที่มากขึ้นของวัฒนธรรมสากล

สรุป ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ เป็นกระบวนการอย่างเป็นพลวัตเพื่อรวมเศรษฐกิจต่างๆ เข้าสู่ตลาดโลก โดยที่ตลาดในภูมิภาคได้ถูกรวมเข้าสู่การแบ่งงานกันทำในระดับระหว่างประเทศทั้งในแง่การค้าและการลงทุน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ทำการเปิดเสรีทางภาคการเงิน

1.2.8 ทฤษฎีทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการค้าเสรี

วันรัช มิ่งมณีนาคิน (2545: 211) ได้ชี้ให้เห็นถึงหลักการสำคัญของการค้าเสรี ดังนี้ เมื่อการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโต และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ แนวทางการกำหนดนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความร่วมมือในทางการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าเสรี (free trade policy) เป็นนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากมาช้านาน หลักการของนโยบายนี้ คือ หากประเทศต่าง ๆ ต้องการให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างเสรี รัฐบาลประเทศที่ทำการค้าระหว่างประเทศจะต้องไม่สร้างอุปสรรคในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ โดยจะไม่มีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าในลักษณะต่าง ๆ การดำเนินนโยบายเช่นนี้ทำให้ประเทศต่าง ๆ จะผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแล้วจะนำสินค้าที่ผลิตไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ไม่ได้ผลิต ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจึงมีบทบาทสำคัญเมื่อการค้าระหว่างประเทศได้เปลี่ยนรูปแบบไปภายใต้ทุนนิยมเสรีจึงจำเป็นต้องมีมาตรการต่าง ๆ มากำกับ เพื่อไม่ให้ประเทศซึ่งมีอำนาจหรือทุนเหนือกว่าเอาเปรียบทางการค้าและการลงทุนต่อประเทศที่ด้อยกว่า หรือเพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศมหาอำนาจฉกฉวยประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศที่มีขนาดเล็กและไม่มีอำนาจในการต่อรอง โดยเป็นการส่งเสริมให้ประเทศที่ด้อยกว่าสามารถมีโอกาสในการแข่งขันได้ในตลาดอย่างเป็นธรรม เช่น การออกมาตรการด้านการแข่งขันหรือการป้องกันการผูกขาดทางการค้าโดยมี

วัตถุประสงค์ในการกำจัดข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ หรือป้องกันมิให้ธุรกิจดำเนินการทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ธุรกิจทำข้อตกลงระหว่างกันเพื่อจำกัดหรือลดการแข่งขัน (limit or lessen competition) หรือการที่ธุรกิจใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (abuse of dominant position) (ทัชชชัย ฤกษ์สุต, 2543: 9)

รัฐจึงจำเป็นต้องออกมาตรการต่าง ๆ มาควบคุมมิให้มีการเอาเปรียบทางการค้ากับผู้บริโภค ทำให้ตลาดกลายเป็นตลาดของผู้ผลิตที่ร่วมกันจำกัดโอกาสและทางเลือกในการซื้อสินค้าหรือรับบริการของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลให้อำนาจการต่อรอง (bargaining power) กลับไปอยู่ที่ผู้ผลิตแทนที่จะเป็นผู้บริโภค รัฐบาลตามแนวคิดเสรีนิยมได้ถูกบีบให้ลดบทบาทจากการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับประชาชน ทั้งการจัดบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การป้องกันประเทศ การให้บริการขนส่งมวลชน ให้เหลือแต่เพียงการดำเนินกิจกรรมที่เอกชนไม่สามารถดำเนินการได้เท่านั้น ในขณะที่กิจกรรมที่ภาคเอกชนสามารถให้บริการได้ รัฐก็ลดบทบาทมาเป็นผู้กำกับดูแลและออกมาตรการที่จำเป็นเพื่อควบคุมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งภาครัฐยังมีบทบาทในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีความเข้มแข็ง โดยรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชน แต่หากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมให้เกิดการค้าอย่างเป็นธรรมได้จริง ผู้บริโภคก็ต้องยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

สรุป ทฤษฎีทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการค้าเสรี เป็นนโยบายที่ต้องการให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างเสรี ต้องไม่สร้างอุปสรรคในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ โดยไม่ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าในลักษณะต่างๆ ต้องมีมาตรการต่างๆ มากำกับเพื่อไม่ให้ประเทศซึ่งมีอำนาจหรือทุนเหนือกว่าเอาเปรียบทางการค้าและการลงทุนต่อประเทศที่ด้อยกว่า รัฐก็ลดบทบาทมาเป็นผู้กำกับดูแล และออกมาตรการที่จำเป็นเพื่อควบคุมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งภาครัฐยังมีบทบาทในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีความเข้มแข็ง โดยรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชน แต่หากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมให้เกิดการค้าอย่างเป็นธรรมได้จริง ผู้บริโภคก็ต้องยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยหอมทอง

กล้วยหอมทอง เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีศักยภาพในการส่งออก โดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่นมีความต้องการสูงมากกว่า 13 ปี กล้วยหอมทองที่ปลูกในประเทศไทย จะมีลำต้นสูง 2.5 – 3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประดำ ด้านในสีเขียวอ่อน และมีเส้นลายสีชมพู ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบสีเขียว ส่วนของดอก ก้านเครือมีขน ปลีรูปไข่ ค่อนข้างยาว ปลายแหลม ด้านบนสีแดงอมม่วง ด้านในสีแดงซีด กล้วยเครือหนึ่งมี 4 – 6 หวี หวีหนึ่งมี 12 – 16 ผล ผลกว้าง 3 – 4 เซนติเมตร และยาว 21 – 25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุดเห็นชัด เปลือกบาง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุดจะมีสีเขียว แล้วเปลี่ยนสีภายหลัง เนื้อสีเหลืองเข้ม กลิ่นหอม รสหวาน

วิธีการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทอง เป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อการขยายตลาดทางการค้า ซึ่งท้องถิ่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ คือ การนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้กับวิชาการเกษตรและเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดเตรียมหน่อพันธุ์เพื่อปลูกให้ตัดยอดต้นกล้วยหอมทองที่เป็นหน่อจากต้นแม่ให้สูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1 เมตร หรือในช่วงที่หน่อมีลักษณะหน่อใบแคบหรือหน่อใบดาบ การเตรียมดินให้ทำการไถพรวนกลบดินลึกประมาณ 30 เซนติเมตร พลิกกลับดินบนลงล่างแล้วตากแดดทิ้งไว้ 7–10 วัน ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในอัตรา 1–2 กิโลกรัมต่อตารางเมตรแล้วพรวนกลบ วางแนวเป็นแนวเหนือ-ใต้ระยะการปลูกใช้ระยะ 2.50 X 2.50 เมตร จะได้จำนวน 500 ต้น/ไร่ การเตรียมหลุมปลูกใช้ขนาดลึก 45 – 50 เซนติเมตร กว้าง 45 – 50 เซนติเมตร และยาว 45 – 50 เซนติเมตร การปลูก ตั้งต้นพันธุ์ในหลุมให้ตรง กลบดินผสมโดยรอบให้แน่น โดยให้หน่อพันธุ์ลึก 30 เซนติเมตร หน่อรอยแผลที่เกิดจากการแยกหน่อออกจากต้นแม่ไว้ในทิศทางเดียวกันทุกหลุม ซึ่งกล้วยจะแทงปลีออกมาในทิศทางตรงกันข้ามกับเหง้าของหน่อกล้วยที่ไม่ได้เกิดแผล เวลาปลูกจึงหันทิศทางที่เครือจะออกจากลำต้นหลบทิศทางของแสงและการให้กล้วยหันไปในทิศเดียวกันเพื่อความสะดวกในการเก็บเครือและการดูแลรักษา การให้ปุ๋ยจะให้ปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตราการใส่ปุ๋ย 3 – 5 กิโลกรัมต่อต้นต่อครั้งหรือปุ๋ยเคมี อัตราการใส่ปุ๋ย 1 กิโลกรัมต่อต้นต่อครั้ง โดยใส่ปุ๋ยหลังปลูก 1 สัปดาห์ และครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยหลังจากครั้งที่ 1 ประมาณ 6 เดือน หรือขณะที่ต้นกล้วยใกล้จะออกปลี การกำจัดวัชพืชใช้ การตากด้วยจอบ หรือการปลูกพืชคลุมดิน หลังจากปลูกประมาณ 1 เดือน ใช้จอบพูนโคนป้องกันการโคนล้มของกล้วย และทำให้หน่อใหม่แข็งแรง หลังจากปลูกกล้วยไปแล้วประมาณ 5 – 6 เดือน ให้บังคับการเกิดหน่อตามประมาณ 2 หน่อ ด้วยการปาดหน่อ โดยให้หน่อที่ 1 และหน่อที่ 2 อายุห่างกันประมาณ 4 เดือน ตัดแต่งใบให้เหลืออยู่

ต้นละ 6 – 8 ใบ ทำการค้ำยันต้นที่หลังตัดปลี ทำการตัดปลีออกหลังจากปลีบานต่อไปจากหวีดินเต่าอีก 2 ชั้น การป้องกันโรคและแมลงโดยตัดทำลายต้นที่เป็นโรคด้วยการเผาทั้งเก็บเกี่ยวผลผลิตหลังจากตัดปลี ประมาณ 90 วัน โดยเก็บเกี่ยวในตอนเช้าวิธีการชำแหย่กล้วยออกเป็นหวีๆ โดยให้ปลายผลของกล้วยชี้ลงดิน และทำการปาดโดยหันปลายมีดเข้าหาตัวและหมุนเครือกล้วยไปเรื่อยๆ จากนั้นเอาหวีกล้วยแช่น้ำ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นการผสมผสานภูมิปัญญากับวิชาการเกษตรที่สามารถนำมาช่วยในการเพิ่มผลผลิตได้ เนื่องจากไทยไม่สามารถส่งสินค้าออกได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดจึงจำเป็นต้องเร่งการเพิ่มผลผลิตในวิธีการต่างๆ ตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีการส่งออกกล้วยกับคู่ค้าอย่างประเทศญี่ปุ่นมากกว่าสิบปี ซึ่งคนญี่ปุ่นเองนิยมบริโภคกล้วยหอมจากประเทศไทยมากกว่ากล้วยจากประเทศอื่นๆ เช่น ฟิลิปปินส์ เอกวาดอร์ และโคลอมเบีย ที่มีการส่งออกกล้วยไปญี่ปุ่นเหมือนกัน สามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่ากล้วยจากประเทศคู่แข่ง เนื่องจากความเชื่อถือในคุณภาพสินค้าที่มีความปลอดภัย ไร้สารเคมี และสารพิษตกค้างปนเปื้อน นับวันแนวโน้มความต้องการของตลาดยิ่งเพิ่มสูงขึ้น แต่ไทยก็สามารถส่งออกได้เพียง 0.2% เท่านั้น ทำให้ความต้องการนำเข้ากล้วยหอมไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการนำเข้ามากถึงปีละ 1 ล้านตัน จากความต้องการของตลาดที่มีมากขึ้นทำให้ ประเทศไทยต้องมีการเพิ่มฐานการผลิต โดยเพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยให้มากขึ้น ในอนาคตเร่งพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรม เนื่องจากกล้วยเป็นพืชที่ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำ และสามารถปลูกได้ทั่วประเทศของประเทศไทย รวมทั้งยังมีความคล่องตัวสูงทั้งตลาดในประเทศ และต่างประเทศ กล้วยจึงเป็นผลไม้ที่น่าสนใจ และควรมีการปลูกเป็นการค้า แนวทางในการพัฒนาการปลูกกล้วยของเกษตรกรไทยให้กลายเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

สนับสนุน และส่งเสริมอย่างจริงจัง ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกล้วยเพื่อส่งออกอย่างจริงจัง โดยเฉพาะญี่ปุ่นที่มีการนำเข้ากล้วยของไทยในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก และหลังจากที่มีข้อตกลงความร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น (JTEPA) ส่งผลให้ญี่ปุ่นลดภาษีนำเข้ากล้วยหอมทองจากไทย เหลือเพียงร้อยละ 0 ทั้งนี้ นอกจากนี้ยังมีตลาดใหม่ๆ ที่น่าสนใจในการขยายการส่งออก เช่น สหรัฐอเมริกา ลาว สิงคโปร์ เป็นต้น ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีคุณภาพมากขึ้นเพื่อส่งออกกล้วยได้นั้น จะต้องมีการผลิตที่ได้มาตรฐาน และแต่ละประเทศที่ทำการส่งออกมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะเข้ามาให้คำแนะนำ และให้ความรู้ในการเพาะปลูกกล้วยกับเกษตรกร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปลูกกล้วยโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (GAP) มีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กล้วยให้ได้คุณภาพมากขึ้นอีก ให้ความรู้เกี่ยวกับความเข้มงวดในการตรวจสอบสารตกค้าง โรคพืช และแมลง ของประเทศผู้นำเข้าก่อนที่จะทำการส่งออก(เดลินิวส์, 2550: 24)

ตารางที่ 2.1 แสดงประมาณการการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทย ปี 2550 – 2554

การผลิตกล้วยหอมทอง					
รายการ	2550	2551	2552	2553	2554
1.จำนวนคร้วเรือน (คร้วเรือน)	15,178	15,207	15,282	15,301	n.a.
2.เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	85,267	85,743	86,101	86,450	85,950
3.ผลผลิต (ตัน)	223,461	236,822	240,394	242,319	231,290
4.ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	2,738	2,762	2,792	2,803	2,691
5.ต้นทุนการผลิต (บาท/ตัน)	4,051	4,932	5,332	5,038	4,905
6.ราคาที่เกษตรกรขายได้(บาท/ตัน)	4,040	4,424	5,128	4,611	5,395
7.ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ตัน)	-11	-508	-204	-427	454
8.มาตรฐาน					
ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร					
และอาหารแห่งชาติ มกอช. 0006-2548					

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(2554: 59)

ตารางที่ 2.2 แสดงประมาณการการค้ากล้วยหอมทองของประเทศไทย ปี 2550 – 2554

การค้ากล้วยหอม					
รายการ	2550	2551	2552	2553	2554
1.ใช้ในประเทศ (ตัน)	230,501	229,587	231,394	235,579	240,771
2.ส่งออกกล้วยหอมทอง (ตันสด)					
- ปริมาณ (ตัน)	2,961	7,235	9,910	6,740	4,632
- มูลค่า (ล้านบาท)	45.98	115.65	149.09	95.12	82.07
3.ราคาส่งออก (บาท/ตัน)	15,529	16,013	15,044	14,112	17,720
4.คู่ค้าที่สำคัญ	ญี่ปุ่น จีน ลาว สิงคโปร์				
5.คู่แข่งที่สำคัญ	ฟิลิปปินส์ เอกวาดอร์				

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554: 59)

ตารางที่ 2.3 แสดงการพัฒนานโยบาย เป้าหมายของกล้วยหอมทองของประเทศไทย

การพัฒนา		
นโยบาย	เป้าหมาย	ปัจจุบัน
1.เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม (GAP)	พัฒนาคุณภาพเพื่อขยายการส่งออก	1.กล้วยหอมสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ตลอดปี
2.จัดระบบซื้อขายแบบมีสัญญา (Contract Farming)		2.ปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี ชุมพร เพชรบุรี
3.ขยายการส่งออก โดยเน้นตลาดจีน และญี่ปุ่น จากการเปิดเสรีการค้า และภายใต้โควตา JTEPA		จันทบุรี สระบุรี หนองคาย นครสวรรค์
4.สร้างมูลค่าเพิ่มโดยเน้นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการสร้างตราสินค้า เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค		3.พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก คือ พันธุ์หอมทอง
		4.มูลค่าการส่งออกปีละมากกว่า 100 ล้านบาท

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554:59)

นายจิตรกร สามประดิษฐ์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งกำกับดูแลการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของสหกรณ์ในประเทศไทย กล่าวว่า การส่งกล้วยหอมทองไปจำหน่ายที่ประเทศญี่ปุ่น ผ่านช่องทางของสหกรณ์ผู้ผลิตในประเทศไทย ถึงสหกรณ์ผู้บริโภคที่ประเทศญี่ปุ่น นับเป็นจุดกำเนิดของความร่วมมือในการซื้อขายผลผลิตกันระหว่างสหกรณ์ของทั้งสองประเทศ ในยุคแรกๆ เรื่องของสหกรณ์เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน เป็นหลักข้อที่ 6 ของสหกรณ์ ที่สหกรณ์ทั่วโลกยึดถือ ความร่วมมือกันจึงไม่เฉพาะแต่เรื่องของธุรกิจ แต่รวมถึงด้านวิชาการทางการเกษตรด้วย ฉะนั้นในการปลูกกล้วยหอมทอง เพื่อการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ทางประเทศไทยจะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ ควบคุมคุณภาพสินค้า เกษตรกรของไทยจึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิทยาการด้านการเกษตร และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยของประเทศไทยจากความร่วมมือในครั้งนี้

เนื่องจากขณะนี้การดำเนินงานในการส่งออกกล้วยหอมทองประสบความสำเร็จ กรมส่งเสริมสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้เร่งดำเนินการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนสหกรณ์

การเกษตรที่มีความพร้อมและมีศักยภาพให้มีการพัฒนาด้านการผลิตเพิ่มมากขึ้นเพิ่มมากขึ้นเพื่อก้าวสู่เวทีโลก ทั้งด้านวิชาการ การผลิต การแปรรูป การตลาด และเงินทุน โดยใช้ประสบการณ์ของสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จแล้วมาเป็นแม่แบบ เพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและแรงงานของประเทศในอนาคต(เดลินิวส์, 2551: 10)

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเกษตร ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 เป็นการสร้างความคุ้มกันในมิติต่างๆ ที่ครอบคลุมด้านการเกษตร ภาพรวมทั้งหมด ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร และการพัฒนาทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกำหนดกระบวนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเกษตรสู่การปฏิบัติให้มีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงให้พื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้สร้างฐานทางปัญญา เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนในภาคเกษตรให้มีคุณภาพ มีระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่ใช้ความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยไปปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างเท่ากัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร เป็นฐานสร้างรายได้ให้แผ่นดิน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยังคงยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาการเกษตร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผลักดันประยุกต์ปรัชญาดังกล่าว เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพมั่นคง รายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร ส่งเสริมการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานทดแทนให้มีความเหมาะสม โดยกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และพลังงาน เน้นให้ความสำคัญกับด้านอาหารเป็นอันดับแรก ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคภายใต้การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางการผลิต การค้าสินค้าเกษตรของอาเซียน มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรดินและน้ำ ได้แบ่งการพัฒนาเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม เน้นแนวทางการดำเนินงานของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรรายย่อย ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มที่หนึ่ง ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานการครองชีพ เป็นการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน เน้นการจัดการที่ดินทำกิน สร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ สร้างโอกาสให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

กลุ่มที่สอง ผู้ที่มีรายได้ตามมาตรฐานการครองชีพหรือสูงกว่ามาตรฐานการครองชีพ เน้นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐานมากขึ้น การถ่ายทอดเทคโนโลยี สร้างองค์ความรู้และพัฒนา ทักษะการผลิต การตลาด และสามารถเข้าถึงแหล่งทุน

กลุ่มที่ 2 เกษตรกรรายใหญ่ที่ทำการเกษตรพาณิชย์ เน้นการสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงข้อมูลอำนวยความสะดวกทั้งด้านการผลิต การตลาด การลงทุนทางการเกษตรในต่างประเทศและสนับสนุนการร่วมทุนด้านการวิจัย เพื่อให้เกิดผลงานวิจัยที่สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งผลักดันให้เกษตรกรรายใหญ่เข้าร่วมกลุ่มกับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเชื่อมโยงถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งกันและกันตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาการรวมกลุ่มการผลิตและเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรม ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับกล้วยหอมทอง กล้วยหอมทองเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการส่งออก เนื่องจากผลมีสีเหลืองสวย ผิวเนียน รสหวาน เนื้อนุ่มและมีกลิ่นหอม ลักษณะของกล้วยแต่ผลเรียงตัวกันอยู่ในหี้อย่างสวยงาม ทำให้เป็นที่นิยมของกลุ่มผู้บริโภคต่างประเทศ ประเทศไทยมีการส่งออกกล้วยกับคู่ค้าอย่างประเทศญี่ปุ่นมากกว่าสิบปี นับวันแนวโน้มความต้องการของตลาดยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องมีการเพิ่มฐานการผลิต โดยเพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยให้มากขึ้น ดำเนินการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนสหกรณ์การเกษตรที่มีความพร้อมและมีศักยภาพให้มีการพัฒนาการผลิตเพิ่มมากขึ้นเพิ่มมากขึ้นเพื่อก้าวสู่เวทีโลก โดยเฉพาะตลาดในประเทศญี่ปุ่นและจีน ซึ่งการส่งออกกล้วยหอมทองไปยังญี่ปุ่นค่อนข้างเข้มงวด มีการกำหนดมาตรฐานการส่งออกไว้ว่า ต้องเป็นกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ ห้ามฉีดพ่นสารเคมีเด็ดขาด และต้องรมควันฆ่าเชื้อทั้งหมด ดังนั้นผู้ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกต่างให้ความสำคัญกับการลดการใช้สารเคมีในขบวนการผลิตตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศที่มีแนวโน้มความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. ประวัติความเป็นมาของกล้วยและกล้วยหอมทอง

กล้วย (Banana และ Musa) เป็นพืชป่าดึกดำบรรพ์ ที่อาจมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับมนุษย์เป็นเวลานานกว่าล้านปีมาแล้ว จัดเป็นไม้ล้มลุกขนาดใหญ่ มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแปซิฟิก มีการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติโดยสัตว์ป่ากินและถ่ายตามที่ต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่ง นก ค้างคาว และลิงซึ่งอาศัยอยู่มากในแถบภูมิภาคนี้ มีส่วนสำคัญในการแพร่ขยายกล้วยไปได้ไกล ต่อมาวิวัฒนาการเป็นกล้วยพันธุ์ปลูกที่มีผลขนาดใหญ่ขึ้นไม่มีเมล็ด ด้วยลักษณะเฉพาะของกล้วยที่ปลูกขึ้นง่ายขยายพันธุ์ด้วยหน่อ คนแถบนี้ใช้ประโยชน์จากกล้วยกันมานานแล้ว เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค และประกอบพิธีกรรม คุณสมบัติที่พร้อมในหลายๆ ด้านของกล้วยพันธุ์ปลูกทำให้มนุษย์นำติดตัวไปในการอพยพย้ายถิ่นฐาน กล้วยจึงกลายเป็นพืชที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์

การศึกษาถิ่นกำเนิดกล้วยนั้นต้องอาศัยวิธีสหวิทยาการในการสืบค้น เนื่องจากกล้วยมีคุณสมบัติกลายพันธุ์ง่าย มีความหลากหลาย ลักษณะภายนอกและโครโมโซมภายในที่ปรากฏคล้ายคลึงกันมาก อีกทั้งยังเป็นพืชล้มลุกไม่มีเนื้อแข็งแบบไม้ยืนต้นจึงย่อยสลายไปตามธรรมชาติ ยากที่จะหาซากหลักฐานทางโบราณคดี การค้นหาด้านกำเนิดและการพัฒนาการของพันธุ์กล้วยต้องอาศัยการบูรณาการ นักภูมิพฤกษศาสตร์และนักพฤกษศาสตร์ได้เริ่มศึกษาค้นคว้าเรื่องถิ่นกำเนิดกล้วยอย่างจริงจังเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมานี้ อัลฟองส์ เดอ คานโดลล์ (Alphonse de Candolle) นักพฤกษศาสตร์ชาวสวิสเชื้อสายฝรั่งเศสบันทึกไว้เมื่อ พ.ศ. 2426 ได้ตั้งสมมุติฐานถิ่นกำเนิดกล้วยบรรยายแหล่งกำเนิดกล้วยว่าพบในแหลมมลายู และบนเกาะอูปี ทางตอนใต้สุดของประเทศสยาม ซึ่งปัจจุบันคือเกาะอูปี ทางตอนใต้ของประเทศสิงคโปร์ ต่อมา พ.ศ. 2495 คาร์ล ซาวเออร์ (Carl Sauer) ศาสตราจารย์สาขาภูมิศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเบิร์กลีย์ได้เดินทางไปทั่วโลก และสรุปว่าเอเชียอาคเนย์น่าจะเป็นต้นกำเนิดการทำสิกรรม และกล้วยเป็นหนึ่งในพืชชนิดแรกๆ ที่มนุษย์ในแถบนี้ได้นำมาเพาะปลูกแบบกสิกรรม แม้ว่าประวัติความเป็นมาของกล้วยจะไม่แพร่หลายนัก แต่กล้วยเป็นผลไม้ชนิดแรกที่คนเอเชียแถบร้อนขึ้น โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลูกใช้เป็นอาหาร กล้วยปลูกกินได้มีต้นกำเนิดจากกล้วย 2 พันธุ์ คือ กล้วยป่า และกล้วยตานี ซึ่งกล้วยป่าสามารถแยกออกได้เป็นชนิดย่อย 4 กลุ่ม ตามแหล่งกำเนิดเฉพาะถิ่น คือ ปาปัวนิวกินี มลายู ชวา และไทย รวมทั้งพม่า (สำออง สืบสมาน, 2555: 21-25) ดังนี้

1. แหล่งกำเนิดที่ปาปัวนิวกินี พบกล้วยป่าชนิดย่อยแบงค์ซี (banksii)
2. แหล่งกำเนิดในคาบสมุทรมลายู พบกล้วยป่าชนิดย่อยมะละกา (malaccensis)

3. แหล่งกำเนิดในเกาะชวา และบอร์เนียว พบกล้วยป่าชนิดย่อยซีบริน่าและไมโครคาร์ปา (zebrina/microcarpa)

4. แหล่งกำเนิดในไทยและพม่ารวมถึงตอนเหนือของอินเดีย และจีนตอนใต้ พบกล้วยป่าชนิดย่อยสยามและพม่า (siamea/burmanica)

ดินแดนแถบอินโดนีเซีย-มาเลเซีย ถือเป็นศูนย์กลางความหลากหลายของกล้วยที่สำคัญ การปลูกกล้วยขยายออกไปทั่วเขตร้อน และเข้าไปในเขตอบอุ่นของเอเชีย อเมริกา แอฟริกา และออสเตรเลีย โดยทั่วโลกทั้งหมดมีกล้วย 323 สายพันธุ์ ประเทศที่มีการเพาะปลูกกล้วยสูงสุด 3 อันดับแรกของโลก ได้แก่ ประเทศอินเดีย ประเทศจีน ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นประเทศในทวีปเอเชียทั้งสิ้น ส่วนประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย มีการเพาะปลูกกล้วยเป็นอันดับที่ 6 และ 9 ตามลำดับ แต่การเพาะปลูกของเอเชียนั้นเพื่อบริโภคในประเทศเกือบทั้งหมด มีเพียงประเทศฟิลิปปินส์ที่ส่งออกกล้วยประมาณหนึ่งในสี่ของผลผลิตทั้งหมดของประเทศ ส่วนประเทศที่มีการเพาะปลูกกล้วยใกล้เคียงกับการส่งออก อันดับหนึ่ง ได้แก่ ประเทศคอซอวอ อันดับสอง ได้แก่ ประเทศเอกวาดอร์ โดยส่งออกถึงร้อยละ 97 และ 86 ของผลผลิตทั้งหมดของประเทศ (ศิริพงศ์ วิทยวิโรจน์, 2554: 17)

ตามหลักฐานจดหมายเหตุของลาลูแบร์(มองซิเออ เดอ ลาลูแบร์ อัครราชทูตชาวฝรั่งเศส) ที่เขียนขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2229 ได้บรรยายรายละเอียดของกล้วย คือ กล้วยหอม หรือที่ชาวสยามเรียกว่ากล้วยงาช้าง มีสีเขียวจัด มีขนาดยาว และเป็นเหลี่ยมเมื่อสุกจะมีสีเหลือง ผลไม้ชนิดนี้ออกเป็นเครือหรือออกเป็นพวงอยู่ตอนบนของลำต้น(สำอาน สืบสมาน , 2555: 2) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการปลูกกล้วยในประเทศไทยมานานก่อนสมัยอาณาจักรศรีวิชัย (พ.ศ. 1200 โดยประมาณ) ความเป็นมาของกล้วยไทยมีการแพร่ขยายแลกเปลี่ยนกันไปในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมายาวนาน ทั้งมีการขยายออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านด้วยเหตุเพราะมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ประเทศไทยมีกล้วยพื้นเมือง 56 สายพันธุ์ ประกอบกับกล้วยพันธุ์ปลูกของไทยหลายพันธุ์มีรสชาติดี ทนทานต่อโรค จึงได้รับการยอมรับในแหล่งอื่นเช่น ประเทศอินโดนีเซียมีกล้วยบางพันธุ์ที่ระบุว่าเป็นกล้วยไทย เช่น ปิซังสยาม มาเลเซียเรียกว่า ปิซังเคลตสยาม กล้วยทิพรสเรียกว่า ปิซังอาบุสยาม กล้วยหอมทองเรียกว่า ปิซังไทย กล้วยหอมค่อมเรียกว่า ปิซังหอมค่อม เวียดนามเรียกว่า กล้วยหอมทองว่าจอยเซียม หมายถึงกล้วยสยาม ฟิลิปปินส์เรียกกล้วยเทพรสชนิดมีปลีทับศัพท์ว่าทิพรส เขมรเรียกกล้วยน้ำว้าว้าเจกน้ำว้า และเรียกกล้วยหักมุกว่าเจกสนับมุก กล้วยจากประเทศเพื่อนบ้านบางส่วนก็มีการนำเข้ามาปลูกในเมืองไทย เช่น กล้วยลังกา กล้วยไข่มาเลเซีย การขยายพันธุ์ของกล้วยและการแลกเปลี่ยนระหว่างกันบนดินแดนแถบนี้ตลอดจนความหลากหลายและซับซ้อนของสาย

พันธุ์กล้วยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในประเทศน่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้ว่ากล้วยเป็นพืชท้องถิ่นของดินแดนประเทศไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์ และจากวิวัฒนาการสายพันธุ์กล้วยที่มีต่อเนื่องจึงมีกล้วยพันธุ์แปลกใหม่ลักษณะเด่นเกิดขึ้นมา สายพันธุ์กล้วยในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มกล้วยป่า กลุ่มกล้วยตานี และกลุ่มกล้วยลูกผสม

กล้วยป่า มีลักษณะทางกายภาพที่เด่นชัดคือ มีเมล็ดดำขนาดเท่าเมล็ดถั่วอัดแน่นอยู่เต็มลูก การขยายพันธุ์กล้วยป่าดังได้กล่าวแล้วเป็นไปตามธรรมชาติ โดยสัตว์ป่ากินกล้วยและขยายเมล็ดไปในที่ต่างๆ แหล่งกำเนิดของกล้วยป่ามีอยู่ทั่วไปในหมู่เกาะแปซิฟิก และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล้วยป่าที่พบในภูมิภาคนี้ยังแบ่งออกเป็นชนิดย่อย เช่น กล้วยปามะละกา กล้วยป่าพม่า และกล้วยป่าสยาม เป็นต้น

กล้วยตานี เป็นกล้วยชนิดมิวซาบาปิสเซียน่า มีจีโนม ที่เป็นชุดโครโมโซมพื้นฐาน B จากการสำรวจเมื่อ 50 ปีที่แล้ว โดย นอร์แมน ซิมมอนส์ (Norman Simmons) พบกล้วยตานีในป่าธรรมชาติ ของฟิลิปปินส์และปาปัวนิวกินี ประเทศไทยก็เป็นแหล่งกำเนิดกล้วยตานีอีกแห่งหนึ่งเช่นกัน แสดงถึงความเก่าแก่ดั้งเดิม และพบสายพันธุ์หลากหลาย กล้วยตานีพันธุ์ปลูกมีชื่อเรียกตามลักษณะที่ปรากฏคือ ตานีขาว ตานีดำ และตานีหนู คนไทยนิยมใช้ใบตองตานีมาทำประโยชน์ต่างๆ ทั้งทำเป็นกระทง บายศรี และงานประดิษฐ์มากมาย เนื่องจากใบตองตานีสีสวย เขียวสด เหนียว ใบหนาไม่แตกง่าย ทั้งยังนิยมใช้ห่ออาหาร ผลอ่อนของกล้วยตานีใช้รับประทานได้ แต่ไม่นิยมรับประทานผลแก่ เพราะมีเมล็ดมาก ปลีและหอยกกล้วยตานีเป็นอาหารได้

กล้วยลูกผสม มักเป็นกล้วยปลูกหรือกล้วยบ้านที่ไม่มีเมล็ด เกิดจากการผสมระหว่างกล้วยป่าชนิด A ด้วยกัน เช่น กล้วยหอม กล้วยไข่ กล้วยเล็บมือนาง เป็นต้น หรือจากการผสมข้ามสายพันธุ์

กล้วยที่นิยมปลูกและบริโภคมากในประเทศไทยปัจจุบัน ได้แก่ กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ และกล้วยหอม

กล้วยหอมมีจีโนม AAA ลักษณะทั่วไปคล้ายกล้วยไข่ มีเปลือกสีเหลืองทอง เนื้อขาวเหลือง แต่ผลใหญ่กว่า เปลือกหนากว่า ลำต้นใหญ่กว่ากล้วยไข่ ในประเทศไทยมีประมาณ 10 พันธุ์ คือ กล้วยหอมเขียว กล้วยหอมทอง กล้วยหอมแก้ว กล้วยหอมกระเหรี่ยง กล้วยคลองจั่น กล้วยน้ำนม กล้วยนาก กล้วยครั่ง กล้วยสายน้ำผึ้ง และกล้วยนางพญา กล้วยกลุ่มนี้มีทั้งกล้วยต้นสูงและกล้วยต้นเตี้ย โดยมีลักษณะผลและลำต้นเหมือนกัน แตกต่างเพียงความสูงเท่านั้น

“กล้วยหอมทอง” (Gros Michel (Kluai Hom Thong)) ถูกจัดเป็นผลไม้ของเขตร้อนสามารถปลูกได้เกือบทุกภาคของประเทศ ในอดีตที่ผ่านมานิยมปลูกเพื่อไว้กิน และเมื่อเหลือจาก

กินจึงนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้ในครัวเรือน ต่อมาได้มีการทำเป็นอาชีพหลัก โดยประเทศไทยมีพื้นที่สำหรับปลูกกล้วยหอมทองมีอยู่ประมาณ 180,000 ไร่ (ผลการสำรวจปี พ.ศ. 2549) ซึ่งพบว่าภาคที่มีการปลูกกล้วยหอมทองมากที่สุดได้แก่ ภาคใต้ และภาคตะวันออก ปัจจุบันกล้วยหอมทองจัดเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ปลูกเพื่อการค้าและสร้างรายได้ มีราคาซื้อขายสูงกว่ากล้วยน้ำว้า และกล้วยไข่ มีศักยภาพในการส่งออกไปยังต่างประเทศ เพราะกล้วยเป็นพืชเขตร้อนประเทศเขตหนาวจึงต้องนำเข้า เช่น อเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น ทิศทางการผลิตและการใช้ประโยชน์จากกล้วยจึงมีแนวโน้มทั้งในด้านการส่งออกกล้วยไปยังต่างประเทศโดยเฉพาะตลาดในประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการสูง ด้วยคุณลักษณะของกล้วยหอมทองพันธุ์แท้ ที่มีน้ำหนักรวม และลักษณะของกล้วยแต่ละลูกที่เรียงตัวกันอยู่สวยงาม สีสวย มีรสชาติดี มีกลิ่นหอม เปลือกบาง เนื้อไม่เหนียว นำมาผ่านกระบวนการผลิตการบรรจุ และส่งออกที่เน้นคุณภาพและมาตรฐาน จึงเป็นที่นิยมของคนญี่ปุ่น ในการส่งออกกล้วยหอมทองไปขายยังต่างประเทศของประเทศไทย มีเพียงปีละ 1,000 ตัน ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

ลักษณะทั่วไป กล้วยหอมทอง เป็นพืชล้มลุก ขนาดความสูง 2.5 เมตร ปลูกง่าย ชอบอากาศร้อนชื้นและอบอุ่น อุณหภูมิที่เหมาะสมไม่ควรต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่ต่ำกว่าทำให้กล้วยแทงปลีช้า ความสำเร็จขึ้นสัมพัทธ์อย่างน้อย 60% ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 20-22 เซนติเมตร / เดือน ดินควรเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรดเป็นด่างระหว่าง 4.5-7 กล้วยหอมจะใช้ระยะเวลาการปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10 เดือนครึ่ง มีจำนวนหวี/เครือ จำนวน 6-7 หวี/เครือ หรือ 100 ผล/เครือ ระยะเวลาการปลูกจนถึงแทงปลีใช้เวลาประมาณ 7-8 เดือน ระยะแทงปลีถึงระยะเก็บเกี่ยว 70-80 วัน ปกติจะมีผลผลิตกล้วยหอมทองออกจำหน่ายตลอดปี โดยมีพื้นที่ส่งเสริมให้ปลูก ได้แก่ จังหวัดชุมพร เพชรบุรี นครปฐม ปทุมธานี

ภาพที่ 2.1 กล้วยหอมทอง

ภาพที่ 2.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์กล้วยหอมทอง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์กล้วยหอมทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ Musa Sapientum, Musa (AAA group)

ชื่อสามัญ Gros Michel, Hom Thong Bana

ชื่อพื้นเมือง กล้วยหอม

ชื่อพ้อง กล้วยหอมทอง

วงศ์ MUSACEAE

ลำต้น สูง 2.5 – 3.5 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประดำ ด้านในสีเขียวอ่อน และมีเส้นลายสีชมพู

ใบ ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบสีเขียว

ดอก ก้านเครือมีขน ปลีรูปไข่ ค่อนข้างยาว ปลายแหลม ด้านบนสีแดงอมม่วง มีเขี้ยวด้านในสีแดงซีด

ฝัก/ผล เครือหนึ่งมี 6-7 หวี หวีหนึ่งมี 12-16 ผล กว้าง 3-4 เซนติเมตร ปลายผลมีจุดเห็นชัดเปลือกบาง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุกจะมีสีเขียว แล้วเปลี่ยนสีภายหลัง เนื้อสีเหลืองเข้ม กลิ่นหอม รสหวาน

การขยายพันธุ์ ใช้หน่อ

การดูแลรักษา ชอบดินที่มีการระบายน้ำดี และอุดมสมบูรณ์

การใช้ประโยชน์ ผลใช้รับประทานสด

4. วิธีการและขั้นตอนในการทำสวนกล้วยหอมทอง

4.1 การปลูกล้วยหอมทอง จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราทางวิชาการ มีรายละเอียดการปลูกดังนี้

1. ควรปลูกในช่วงฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม ซึ่งดินมีความชุ่มชื้น ในช่วงฤดูฝน เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตทางลำต้นและออกปลี โดยใช้หน่อใบแคบ หรือต้นพันธุ์ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
2. ขุดหลุมปลูกให้มีขนาดความกว้างและลึกประมาณ 50 เซนติเมตร
3. ผสมดิน ปุ๋ยคอก จำนวน 5 กิโลกรัม และปุ๋ยร็อคฟอสเฟต จำนวน 500 กรัม เข้าด้วยกันในหลุม ให้สูงประมาณ 2 ใน 3 ของหลุม
4. ยกต้นพันธุ์วางในหลุม ควรวางหน่อลงที่ก้นหลุมให้ลึกลง ประมาณ 25 เซนติเมตร
5. กลบดินลงในหลุม กดดินบริเวณโคนต้นให้แน่น หาววัสดุคลุมดินบริเวณโคนต้น เช่น ฟางข้าว หญ้าแห้ง
6. รดน้ำให้ชุ่ม

ภาพที่ 2.3 การปลูกล้วยหอมทอง

โดยการปลูกล้วยหอมทองสามารถทำการแยกเป็นขั้นต่างๆ ได้ดังนี้

ขั้นการเตรียมดิน

- ไถตะ 1 ครั้ง ตากดินแล้วไถพรวน 1-2 ครั้ง ให้ดินร่วนซุย ไม่มีวัชพืช

ถ้ามีวัชพืชมากกว่าร้อยละ 20 ต้องไถพรวนใหม่

ขั้นการเตรียมหลุมปลูก

- ระยะปลูกระหว่างแถวและต้น 2x2 เมตร
- ขนาดหลุมปลูก กว้าง ยาว ลึก 30x30x30 เซนติเมตร
- รองก้นหลุมด้วยดินผสมปุ๋ยอินทรีย์ ด้วย 5 กิโลกรัมต่อหลุม

ขั้นการเตรียมพันธุ์และการปลูก

- การเลือกหน่อกล้วยเพื่อการเพาะปลูก ต้องเป็นหน่อที่เหง้าใหญ่สมบูรณ์ ความสูงของหน่อไม่มากเกินไป เป็นหน่อที่ได้จากต้นแม่ที่สมบูรณ์ ไม่เป็นโรคตายพราย หรือมีแมลงเข้าทำลายโดยเฉพาะด้วงงวงเข้าทำลายมาก่อน เป็นแหล่งพันธุ์ที่เชื่อถือได้ ซึ่งเกษตรกรได้มีการตรวจสอบประวัติของสวนแล้ว ไม่เคยมีโรคระบาดมาก่อน
- ใช้หน่อพันธุ์ที่สมบูรณ์ หรือที่เรียกว่า หน่อใบดาบ เป็นหน่อที่เกิดจากตาของเหง้า เหมาะสำหรับการแยกไปเพาะปลูก ปราศจากศัตรูพืช มีความยาวหน่อ 25-35 เซนติเมตร มีใบแคบ 2-3 ใบ
- วางหน่อพันธุ์ที่ก้นหลุม จัดวางให้ด้านที่ติดต้นแม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้มีการออกดอกไปในทิศทางเดียวกัน และสะดวกในการดูแลรักษา
- กลบดินและกดดินบริเวณโคนต้นให้แน่น คลุมดินด้วยฟางข้าวหรือหญ้าแห้ง และรดน้ำให้ชุ่ม

4.2 การดูแลรักษา จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราทางวิชาการมีรายละเอียดดังนี้

การให้น้ำ

ต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอตลอดฤดูปลูก เมื่อหน้าดินแห้งต้องให้น้ำ (โดยเก็บตัวอย่างดินจากผิวดินลึก 15 เซนติเมตร กำเป็นก้อน ถ้าแบมือแล้วแตกควรให้น้ำเพิ่มแก่ต้นกล้วย)

การให้ปุ๋ย

เนื่องจากกล้วยเป็นพืชที่มีอายุสั้น จึงทำให้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว หลังจากกล้วยตั้งตัวได้แล้ว ควรใส่ปุ๋ยให้แก่กล้วย เพื่อการเจริญเติบโตทางลำต้น และการตกเครือที่มีคุณภาพ ใส่ปุ๋ยหมัก /เคมีสูตร 13-13-21 , 20-10-10 หรือ 15-15-15 อัตรา 1 กิโลกรัม / ต้น / ปี โดยแบ่งใส่ 4 ครั้งๆ ละ 250 กรัม

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 หลังจากปลูก 1 สัปดาห์ ด้วยปุ๋ยคอก/หมัก หรือสูตร 20-10-10 หรือ 15-15-15 หรือสูตร ไกล์เคียงอัตรา 150-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังจากปลูกครั้งที่ 1 ประมาณ 3 เดือน ด้วยปุ๋ยคอก/หมัก หรือสูตร 15-15-15 หรือสูตรใกล้เคียงอัตรา 150-250 กรัมต่อดันต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 หลังจากปลูกครั้งที่ 2 ประมาณ 3 เดือน ด้วยปุ๋ยคอก/หมัก หรือสูตร 15-15-15 หรือสูตรใกล้เคียงอัตรา 150-250 กรัมต่อดันต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 4 หลังจากปลูกครั้งที่ 3 ประมาณ 3 เดือน ด้วยปุ๋ยคอก/หมัก หรือสูตร 15-15-15 หรือสูตรใกล้เคียงอัตรา 150-250 กรัมต่อดันต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักเพิ่มเติม ปีละ 1-2 ครั้ง หลังจากปลูก 1-2 เดือน อัตรา 3-5 กิโลกรัมต่อดัน

การตัดแต่งใบ

การตัดแต่งใบที่แห้งและเสียหายออก เพื่อลดแหล่งเชื้อโรค และลดน้ำหนัkdัน ควรทำทุกเดือน ตัดแต่งแล้วควรมีใบเหลืออย่างน้อย 7 - 12 ใบ

ภาพที่ 2.4 การตัดแต่งใบ

การตัดแต่งหน่อ

หลังจากปลูกกล้วยประมาณ 3-4 เดือน กล้วยจะเจริญเติบโตมากขึ้น ในช่วงนี้ จะมีหน่อกล้วยเจริญขึ้นมาเรื่อยๆ ดัน หน่อปลูกจะทำให้ต้นขาดความอุดมสมบูรณ์ จะต้องตัดแต่งหน่อโดยใช้มีดคมๆ ตัดทิ้ง เพื่อให้ต้นแม่มีความสมบูรณ์ เมื่อต้นกล้วยมีอายุ 7-8 เดือน จะมีการไว้หน่อทดแทน โดยอาจจะเหลือไว้ 2 หน่อ โดยทิศทางตรงกันข้ามเหนือพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร ตัดแต่งใบแก่หรือใบที่แห้งเป็นโรคออกในช่วงให้ผลผลิตให้เหลือ ประมาณ 9 ใบ เพิ่มความเจริญเติบโตของผลกล้วย และป้องกันการล้มของกล้วยได้

ภาพที่ 2.5 การตัดแต่งหน่อ

การตัดหน่อกล้วยไว้สำหรับปีต่อไป หน่อกล้วยที่สมควรจะตัดไว้เป็นหน่อที่ให้ผลผลิตในปีต่อไป ควรจะคัดหน่อกล้วยที่มีลักษณะ ดังนี้

- 1) ควรเป็นหน่อใต้ดิน ลำต้นแฉก อยู่ห่างจากโคนต้นแม่ประมาณ 10 นิ้ว ควรเหลือไว้ประมาณ 25 หน่อ ที่อยู่ตรงกันข้าม
- 2) ถ้าใช้ระยะปลูก 3×3 เมตร ควรคัดหน่อกล้วยอีกครั้งหนึ่งจาก 2 หน่อ ให้เหลือเพียงหน่อเดียวหรือเหลือไว้ไม่เกิน 2 หน่อ ซึ่งจะทำให้แปลงกล้วยทึบ ลำต้นจะสูงชะลูดและหักล้มได้ง่าย

การค้ำยันต้น

เครือกล้วยที่หนัก อาจทำให้ต้นล้มหรือโค้งงอได้ จำเป็นต้องใช้ไม้ค้ำยันหรือตามกล้วยทุกต้น ที่ออกปลีแล้วโดยจะค้ำบริเวณเครือโดยตรง พร้อมบริเวณกลางลำต้น หรือผูกลำต้นกล้วยไว้กับไม้หลักที่ปักไว้ข้างลำต้นให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรง

ภาพที่ 2.6 การค้ำยัน

การออกปลี

เมื่อปลูกกล้วยไปประมาณ 5-6 เดือน กล้วยจะมีลำต้นขนาดใหญ่พร้อมที่จะออกปลี โดยกล้วยจะแตกใบยอดสุดท้าย ซึ่งมีขนาดสั้นและเล็กมาก ชูก้านใบขึ้นชี้ท้องฟ้า ซึ่งเรียกว่า “ใบธง” หลังจากนั้นกล้วยจะแทงปลีกล้วยสีแดงออกให้เห็นชัด และกาบปลีจะบานต่อไปเรื่อยๆ จนกระทั่งผลกล้วยที่อยู่บนหวีเริ่มสั้นและเล็กลง อีกทั้งขนาดแต่ละผลไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเรียกว่า “หวีดินเต่า” ส่วนหวีที่ถัดจากหวีดินเต่าลงมากก็จะมีขนาดเล็กมากเท่ากับก้านดอกในกาบปลีที่กำลังบานอยู่ ถ้าปล่อยให้หวีปลีบานต่อไปเรื่อยๆ ก็จะเห็นเพียงก้านดอกกล้วยเล็กๆ เรียงกัน คล้ายหวีกล้วยขนาดจิ๋ว การบานของหวีปลีจะทำให้การพัฒนาด้านขนาดของผลกล้วยช้าลง ส่งผลให้ผลกล้วยมีขนาดเล็กๆ ไม่โตเท่าที่ควร

ภาพที่ 2.7 การออกปลี

การตัดปลีกล้วย

เมื่อปลีกล้วยบานจนถึงหวีตีนเต่าแล้ว ให้ตัดปลีทิ้งเพื่อให้ผลกล้วยเจริญเติบโตเร็วขึ้น

การหุ้มเครือ และตัดใบธง

การหุ้มเครือกระทำหลังจากตัดปลีไม่เกิน 25-30 วัน เพื่อให้ผลกล้วยสวย และ ป้องกันแมลงทำลายด้วยถุงพลาสติกสีฟ้า แบบเปิดด้านล่าง โดยหุ้มทั้งเครือ และหุ้มทุกเครือ ส่วนการ ตัดใบธง ตัดเมื่อใบธงเริ่มหักก่อนที่จะเสียดสีกับผลกล้วย

ภาพที่ 2.8 การคลุมถุงหุ้มเครือ

การกำจัดวัชพืช

วัชพืชเป็นพืชที่แย่งดูดอาหารในดินไปใช้เพื่อการเจริญเติบโต มีผลทำให้กล้วยมีความเจริญเติบโตช้าลง บางชนิดอาจทำให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความยากลำบาก ที่อาศัยของโรคและแมลงบางชนิด เกษตรกรควรมีการกำจัดวัชพืชอย่างเหมาะสม และถูกวิธี สามารถแบ่งได้ดังนี้

- 1) วิธีกล ได้แก่ การถอน ดाय หรือถากด้วยจอบ ควรทำการกำจัดขณะที่วัชพืชมีต้นเล็ก ก่อนที่วัชพืชนั้นจะออกดอก ถ้าเป็นพืชที่มีดอก ต้องเก็บภาชนะที่ใส่เมล็ดวัชพืช ร่วงหล่นไปตามพื้นดิน มิฉะนั้นจะทำให้วัชพืชมีการระบาดและแพร่กระจายมากยิ่งขึ้น ควรเก็บวัชพืชออกมารวมกัน แล้วทำการเผาหรือฝัง หากกองทิ้งไว้เฉยๆ เมล็ดที่แห้งอาจถูกลมพัดพาไปงอกเป็นต้นใหม่ได้ต่อไป
- 2) วิธีเขตกรรม โดยการปลูกพืชแซม เลือกพืชที่มีระบบรากตื้น และสามารถใช้ลำต้นเป็นปุ๋ยได้อีกด้วย เช่น พืชตระกูลถั่วต่างๆ หรือพืชผักชนิดต่างๆ นอกจากจะช่วยลดปริมาณวัชพืชในแปลงปลูกกล้วย ยังทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย
- 3) วิธีคลุมดิน หลังจากมีการตัดแต่งกิ่งใบกล้วยแล้ว เกษตรกรก็นิยมใช้ใบกล้วยช่วยคลุมหน้าดินไว้ นอกจากจะช่วยไล่ลดปริมาณวัชพืชลงได้แล้ว ยังช่วยป้องกันการชะล้างของหน้าดิน

อีกด้วย

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

- 1) โรคตายพราย เกิดจากเชื้อราจะเข้าทำลายราก ป้องกันโดยการทำความสะอาดโคนคอกกล้วย
- 2) โรคใบจุด ป้องกันโดยตัดใบกล้วยที่เป็นโรคไปเผาทิ้ง
- 3) ดั้วงวง จะเข้าทำลายบริเวณรากและเหง้าของกล้วย ป้องกันโดยใช้สารเคมีประเภทดูดซึม

4.3 การเก็บเกี่ยวผลผลิตของกล้วยหอมทอง

ประมาณ 10 เดือนหลังจากปลูก กล้วยจะเริ่มแทงปลีออกมา การที่กล้วยจะออกปลีช้าหรือเร็วขึ้นขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่อกล้วยว่ามีความ แข็งแรงสมบูรณ์ดีหรือไม่ รวมทั้งการดูแลรักษาเมื่อกล้วยแทงปลีจนสุด(กล้วยหวีดินเต่าโผล่ – กล้วยดินเต่าหมายถึงกล้วยหวีสุดท้ายที่มีลักษณะไม่สมบูรณ์) ให้ตัดปลีทิ้ง หรือจะตัดปลีหลังจากปลีโผล่มาประมาณ 10-12 วัน ถ้าไม่มีการตัดปลีกล้วยทิ้งผลกล้วยจะเจริญเติบโตไม่เต็มที่ หลังจากตัดปลีประมาณ 90-110 วัน กล้วยจะแก่พอดี สามารถสังเกตได้จากกล้วย หวีสุดท้ายจะเริ่มกลม สีที่ผลจางลงกว่าเดิม(สีเขียวอ่อน) ถ้าปล่อยให้กล้วยแก่คาต้นมากเกินไปจะพบกับปัญหาเรื่องเปลือกกล้วยที่แตก ทำให้ผลผลิตเสียหาย ในปีที2และ3 จะเรียกกล้วยที่มีอายุเหล่านี้ว่ากล้วยตอ เมื่อถึงเวลาที่ตัดเครือกล้วยออกแล้ว เกษตรกรจะตัดต้นแม่ออก เพื่อลดความหนาแน่นและการแข่งขันในการหาอาหาร แต่การตัดต้นกล้วยนั้นควรจะตัดให้เหลือตอสูงประมาณ 1.5-2 เมตร เพื่อให้หน่อที่แตกใหม่มีอาหารที่สมบูรณ์และน้ำที่ถูกกักเก็บไว้ในตอกล้วยจะช่วยให้กล้วยที่เหลือให้เจริญต่อไปได้ การเลี้ยงตอนั้นจะเลี้ยงไว้จนตอแห้งแล้วจึงตัดออก

ภาพที่ 2.9 การเก็บเกี่ยวผลผลิต

ในการส่งกล้วยหอมทองไปจำหน่ายในตลาดปลายทางที่ค่อนข้างไกล หรือตลาดต่างประเทศที่ต้องการกล้วยดิบ มีปัญหาเพราะกล้วยสุกง่ายโดยไม่ต้องบ่ม การทำให้กล้วยสุกช้า โดยใช้อุณหภูมิต่ำในการขนส่งก็จะช่วยชะลอการสุกได้ระยะหนึ่ง รวมถึงการใช้สารละลายโปแตสเซียมเปอร์มังกาเนต (ต่างทับทิม) ใส่ลงไปในกลุ่มก็สามารถชะลอการสุกได้อีกวิธีหนึ่งด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง

ในการทำสวนกล้วยหอมทอง เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

1. โรคกล้วย เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมมักประสบกับปัญหาโรคกล้วยทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย โรคกล้วยมีหลายชนิดแต่ที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตกล้วยหอมทอง มีดังต่อไปนี้

1.1 โรคใบจุด ซึ่งเกิดจากเชื้อรา *Cercospora musae* มักเกิดในช่วงฤดูฝนถึงปลายฝนต้นฤดูหนาว ทำให้ใบกล้วยมีลักษณะแผลเป็นสีน้ำตาลขนานไปกับเส้นใบและขยายเป็นวงกว้าง เห็นได้ชัดบริเวณด้านบนของใบ ส่วนใต้ใบจะเห็นเป็นขีดออกสีดำกระจายไปทั่วใบ และขยายไปทางกว้าง เกิดอาการใบจุดและแผลจะลามติดกันเกิดใบไหม้ ต่อมาใบจะตายบริเวณกว้างและกระจายไปทั่ว กล้วยที่เป็นโรคนี้อาจส่งผลให้ผลมีขนาดเล็กลง ผลกล้วยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและอาจปริออกเป็นทางยาวตามเหลี่ยมผล

1.2 โรคเหี่ยว เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย โดยจะเริ่มจากใบอ่อนซึ่งจะทำให้ก้านใบหัก อาการเหี่ยวจะระบาดอย่างรวดเร็ว ยอดบิดและแคระแกร็น และตายในที่สุด ภายในลำต้นจะเปลี่ยนเป็นสีแดง และขยายไปตั้งแต่กาบใบไปยังเครือกล้วยและผล

1.3 โรคยอดม้วน เกิดจากไวรัสที่มีเปลือกชื่อ *Pentalonia nigronervosa* เป็นพาหะ ซึ่งเพลี้ยชนิดนี้ตัวอ่อนจะนำเชื้อได้ดีกว่าตัวแก่ ในระยะแรกจะเกิดเป็นรอยขีดสีเขียว เป็นจเล็กๆ ทั่วทั้งเส้นใบ เส้นกลางใบ และก้านใบ ทำให้ใบที่เกิดใหม่มีขนาดเล็กลง มีสีเหลืองใบม้วนบริเวณปลายใบ ซึ่งหากโรคนี้อาการระบาดมากขึ้นจะทำให้ต้นแคระแกร็น ใบจะขึ้นรวมเป็นกระจุกหรือใบม้วนนั่นเอง ในบางครั้งเรียกโรคนี้อีกว่า โรคยอดกะหล่ำ โดยกล้วยที่เป็นโรคนี้อาจทำให้หน่อทุกหน่อของต้นแม่ติดต่อกันด้วย

1.4 โรคข้าวหิวเน่า อาการเริ่มแรกจะเป็นแผลสีน้ำตาลขยายไปตามข้อหวี เชื้อราสามารถเข้าทำลายบริเวณบาดแผลได้อย่างรวดเร็วแผลขยายเป็นสีดำ สร้างเส้นใยสีขาวเทาบริเวณบาดแผล หลังจากนั้นเชื้อราแทงเข้าไปภายในเซลล์เนื้อเยื่อพืช ถ้าอาการรุนแรงจะเน่าลุกลามไป

ยังผลกล้วย ทำให้ผลกล้วยหลุดร่วงจากขั้วหวีเชื้อรา *L. theobromae* ทำให้เกิดอาการของโรคขั้วหวีเน่าของกล้วยหอมทองรุนแรงที่สุด เชื้อราจะเข้าทำลายทางบาดแผล และสามารถผลิตเอนไซม์ amylase, invertase, protopectinase และ protease เพื่อช่วยในการย่อย sucrose, pectin และ protein จากกล้วย (Chakrabarti and Nandi, 1976: 24) ส่วนเชื้อรา *F. oxysporum*, *C. musae*, *Pestalotiopsis* sp. และ *Phomopsis* sp. ลักษณะอาการของโรคใกล้เคียงกัน เชื้อราเข้าทำลายบาดแผลที่เกิดจากการตัดบริเวณขั้วหวี

2. แมลงศัตรูพืช ถือเป็นศัตรูที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกล้วยหอมทองที่พบมากมีดังนี้

2.1 เพลี้ยแป้ง ซึ่งเพลี้ยแป้งมักจะเกาะติดอยู่กับบริเวณเครือกล้วยแล้วดูดน้ำจากผิวกล้วย หากมีเพลี้ยแป้งมากจะทำให้ผิวกล้วยดำ เกิดรอยดำหนิไม่สามารถส่งออกได้

2.2 หนอนม้วนใบกล้วย เป็นหนอนผีเสื้อที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Erionota thrase* L. พบมากในช่วงปลายฝน ต้นหนาว หรือในราวๆ เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม มักจะกัดกินใบกล้วยเป็นบริเวณกว้างเพื่อให้ใบม้วนห่อตัว การม้วนของใบจะมีลักษณะเป็นหลอดยาวและใหญ่ขึ้นตามขนาด โดยกล้วยที่ถูกหนอนเข้าทำลายจะทำให้ใบขาดและไม่สามารถนำใบมาใช้ประโยชน์ได้

2.3 แมลงวันผลไม้ เป็นศัตรูพืชที่สำคัญอย่างยิ่ง มีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ที่พบมากและสำคัญที่สุดมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Dacus dorsalis* Handel เมื่อแมลงวันเข้าทำลายจะทำให้กล้วยเกิดรอยชำบบริเวณใต้ผิวเปลือกบริเวณที่วางไข่ ต่อมาหนอนจะกินเนื้อในของผลกล้วยทำให้ผลกล้วยเป็นรู เนื่อกล้วยเน่า ซึ่งลักษณะของกล้วยที่เกิดจากการเข้าทำลายของแมลงวันนั้น จะทำให้กล้วยมีผลผลิตลดลง มีรอยดำหนิไม่สามารถส่งออกได้

5. ขั้นตอนการผลิตและส่งออกกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัต

5.1 การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

กล้วยหอมทอง เป็นพันธุ์ที่ได้รับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกันมากในปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและต่างประเทศ กล้วยหอมทองมีลักษณะลำต้นใหญ่แข็งแรง กาบชั้นในมีสีเขียวหรือสีชมพูอ่อน เครือได้รูปทรงมาตรฐานดี มีน้ำหนักมาก ผลยาวเรียวปลายผลคอดแบบคอขวด มีเปลือกหนา ผลสุกจะเป็นสีเหลือง มีกลิ่นหอม รสชาติหวานและเนื้อแน่น กล้วยหอมทองเครือหนึ่งๆ เฉลี่ยแล้วมีลูกประมาณ 6 หวี เป็นพันธุ์ที่ไม่ต้านทานโรคตาพรายและโรคใบจุด

การปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัต เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จะต้องแจ้งความประสงค์ที่จะปลูกกล้วยหอมทองต่อหัวหน้าหน่วยเกษตรกร เพื่อจะได้ทราบพื้นที่ปลูกและเป็นการกำหนดปริมาณการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับแผนการผลิตของกลุ่มเกษตรกร ฤดูกาลที่ปลูกกล้วยหอมทองสามารถปลูกได้ตลอดปี แต่นิยมปลูกในช่วงกลาง ถึงปลายฝน ในการเตรียมดินจะต้องวัดความเป็นกรดเป็นด่างในแปลงปลูกก่อน ซึ่งอย่างน้อยต้องมีค่า pH ไม่ต่ำกว่า 5.5-7.0 หากทำการตรวจแล้วไม่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าว ควรทำการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปูนขาว หรือวัสดุอื่นๆ และหน่อพันธุ์ที่จะนำมาปลูกจะต้องมีลักษณะต้นแม่สมบูรณ์ ได้ผลผลิตที่มีน้ำหนักและคุณภาพดี ไม่มีอาการของโรคใดๆ อายุหน่อไม่เกิน 2 เดือน และมีใบไม่เกิน 5 ใบ อัตราส่วนระหว่างหัว (เส้นผ่าศูนย์กลาง) ลำต้น (ความยาวถึงยอด) จะอยู่ระหว่าง 1 : 5 ส่วน ไม่พบอาการของโรค และแมลงในหน่อใบเพื่อเตรียมขั้นตอนดินแล้วก็จะต้องมีการจัดการระบบการปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึงการวางแผนการปลูกทิศทาง แสงแดด ทางลม การวางระบบน้ำ

สถิติการเกษตรจังหวัดชุมพร 2554/55

อำเภอ	พ.ท.ทั้งหมด (ไร่)	พ.ท. การเกษตร (ไร่)	พื้นที่การเกษตรแยกเป็นไร่					จำนวน เกษตรกรผู้มา ขึ้นทะเบียน ตาม ทบก.01	จำนวน เจ้าหน้าที่ สำนักงานเกษตร (ราย)
			ข้าว	ไม้ผล	ไม้ยืนต้น	พืชไร่	พืชผัก		
ปะทิว	420,257	344,822	462	8,213	332,506	2,754	887	6,241	9
ท่าแซะ	957,011	521,897	4,022	46,024	454,721	12,233	4,897	16,371	9
เมือง	421,939	219,687	7,532	37,710	168,765	578	5,102	14,124	14
สวี	499,736	304,947	263	57,251	243,820	94	3,519	11,974	11
ทุ่งตะโก	182,365	131,481	32	30,456	100,202	-	791	6,141	6
หลังสวน	454,553	201,081	-	44,266	154,150	-	2,665	10,666	12
ละแม	185,087	140,125	-	8,050	131,690	14	371	5,105	3
พะโต๊ะ	635,830	155,330	-	47,974	106,372	-	984	5,349	6
รวม	3,756,778	2,019,370	12,311	279,944	169,226	15,673	19,216	75,971	70

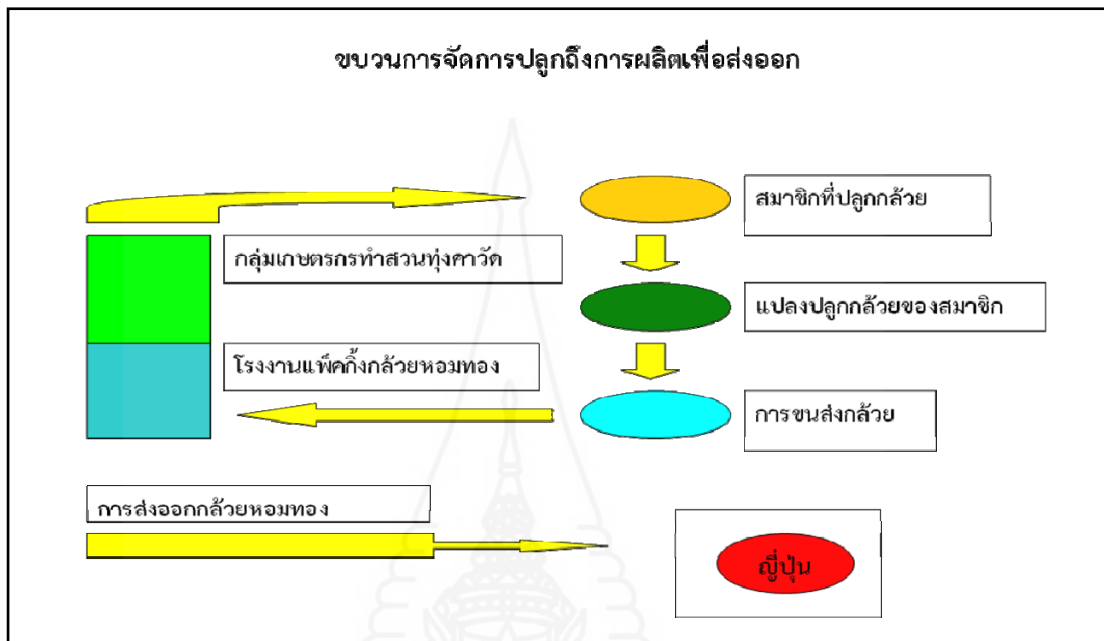
ตารางที่ 2.4 แสดงสถิติการเกษตรจังหวัดชุมพร 2554/55

สถิติการเกษตรจังหวัดชุมพร 2554/55

ที่	ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูก (ราย)
1	ปาล์มน้ำมัน	787,447.00	1,549,475.30	8,570.58	42,794.00
2	ยางพารา	592,927.00	123,545.20	15,289.06	26,707.00
3	กาแฟ	174,958.00	21,400.00	1,500.99	13,978.00
4	ทุเรียนหมอนทอง	142,598.00	60,258.20	1,689.16	20,104.00
5	มะพร้าว	126,611.00	43,397.30	1,151.23	18,522.00
6	มังคุด	63,608.00	1,880.50	33.60	13,915.00
7	ลองกอง	40,958.00	1,869.10	47.77	11,171.00
8	สับปะรด (ปัตตาเวีย)	15,162.00	47,433.50	246.73	919.00
9	ข้าว	12,311.00	4,740.30	50.96	1,104.00
10	เงาะ	9,549.00	282.60	3.48	3,548.00
11	กล้วยหอม	8,488.00	16,728.40	127.72	1,636.00
12	หมาก	7,990.00	18,442.50	80.44	3,688.00
13	กล้วยเล็บมือนาง	6,363.00	10,370.30	58.73	1,538.00
14	มะละกอ	2,762.00	3,663.40	15.89	520.00

ตารางที่ 2.5 แสดงสถิติการเกษตรจังหวัดชุมพร 2554/55

5.2 ขั้นตอนการผลิตและส่งออกกล้วยหอมทองมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2.10 แสดงขบวนการจัดการการปลูกถึงการผลิตเพื่อส่งออก

ขั้นตอนที่ 1 การซื้อขายกับสหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น

กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด ทำการติดต่อซื้อขายกล้วยหอมทองกับสหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น โดยทราบว่า สหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น และเครือข่ายสหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต มอบหมายให้บริษัท แพนแปซิฟิกฟู้ด คอปอเรชั่น จำกัด เป็นผู้ประสานงานในการส่งออกกล้วยหอมทองปลอดสารเคมีจากประเทศไทย ไปยังสหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น และสหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่นมอบหมายให้บริษัท แพน เทรด เจแปน จำกัด เป็นผู้นำเข้ากล้วยหอมทองปลอดสารเคมีจากไทย กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด และ สหกรณ์ผู้บริโภคนะเทศญี่ปุ่น ได้ลงนามตกลงร่วมกันและทำสัญญาซื้อขายกันสัปดาห์ละ 20 ตัน เดือนละ 4 ครั้ง โดยได้รวบรวมผลผลิตกล้วยหอมทองปลอดสารเคมี จากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด ไปคัดคุณภาพและบรรจุหีบห่อโดยเร็ว

ขนาดของกล้วยหอมทองที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการมีลักษณะดังนี้

การพิจารณาขนาดของกล้วยหอมทอง ให้พิจารณาจากส่วนโค้งด้านนอกตั้งแต่ปลาย ผลถึงฐานขั้วผล ผลที่จะให้นำมาจัดขนาดความยาวแลเกรด คือ

- 1) ถ้าเป็นหวี ใช้ผลกึ่งกลางแฉวนอกของหวี
- 2) ถ้าเป็นหวีที่ตัดแบ่งจากหวีใช้ผลที่อยู่ถัดไปของการตัดหวี และอยู่แฉวนอกของหวี

แบ่ง

- 3) เกรดต่ำสุดควรมีความยาวของขนาดกล้วยหอมทองไม่ต่ำกว่า 14 เซนติเมตร และเส้นผ่าศูนย์กลางระดับกลางผลไม่น้อยกว่า 2.7 เซนติเมตร หรือเส้นรอบวงไม่ต่ำกว่า 10 เซนติเมตร หรือน้ำหนักต่อผลไม่ต่ำกว่า 100 กรัม

ขั้นตอนที่ 2 การคัดคุณภาพกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

การคัดคุณภาพจะทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปร่างความสมบูรณ์ ขนาดของผล หากกล้วยหอมทองเครือที่ไม่สมบูรณ์ มีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไปมีตำหนิ จะถูกคัด ออกเพื่อนำไปแปรรูป แยกเครือที่สมบูรณ์ มีขนาดพอเหมาะ และไม่มีรอยตำหนิเพื่อทำการขายสด หรือเพื่อการส่งออกต่อไป โดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด จะทำการคัดคุณภาพผลผลิตเมื่อ สมาชิกนำกล้วยหอมทอง โดยพนักงานจะทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยปาดดูเนื้อว่ามีความ แก่ประมาณ 75-80 % สีเนื้อเป็นสีมันปู หากสมาชิกขนส่งเป็นเครือจะชำแหละกล้วยเป็นหวีพร้อม ทำการปาดดูเนื้อ จากนั้นนำกล้วยที่ชำแหละเป็นหวีไปใส่ในอ่าง โดยนำกล้วยที่ชำแหละนั้นจะนำมา ตกแต่ง ตรวจสอบรอยชำ หากมีรอยชำจะทำการตัดกล้วยออกเป็นผลๆ ออกไป และคัดรูปร่างตรวจสอบ ความสมบูรณ์และขนาดของผล กล้วยที่ส่งออกจะต้องมีน้ำหนักต่อลูกอย่างน้อย 100 กรัมขึ้นไป จึงจะได้มาตรฐาน และนำไปใส่ในอ่างครั้งที่ 2 และนำกล้วยที่อยู่ในอ่างมาชั่งน้ำหนัก ซึ่งจะเป็ น น้ำหนักที่สมาชิกได้รับ หลังจากนั้นนำกล้วยไปทำความสะอาดด้วยน้ำสบู่อัดล้างสัปดาห์ แล้วล้าง ด้วยน้ำสะอาด 2 ครั้ง จากนั้นนำผ้าสะอาดเช็ดที่หวีกล้วยหอมทองให้หมาดๆ พร้อมนำสู่สายพาน ลำเลียง เข้าเป่าพัดลม พร้อมทั้งตรวจเช็คแมลงและความเรียบร้อยของผลผลิตแล้วทำการบรรจุหีบ ห่อ โดยจะต้องจัดเรียงแต่ละหวี และใช้วัสดุกันกระแทกสอดระหว่างหวีและระหว่างผล เพื่อปอง กันการเสียดสีและเคลื่อนไหวระหว่างขนส่ง และน้ำหนักสุทธิไม่ต่ำกว่า 10 กิโลกรัมต่อกล่อง หลังจากบรรจุกล่องเรียบร้อยแล้วทำการชั่งน้ำหนักพร้อมทั้งบันทึกน้ำหนัก ที่ชั่งได้ โดยเขียนน้ำหนัก สุทธิข้างกล่อง โดยหัก 1.5 กิโลกรัม จากน้ำหนักกล่องที่ชั่งได้ และเพื่อป้องกันผลกล้วยสุกใน ระหว่างการขนส่งต้องใส่สารละลายอิมมิดีตต่างทับทิมบรรจุในซองเล็กๆ ใส่ในกล่องบรรจุกล้วย ต่าง ทับทิมจะช่วยดูดซับก๊าซเอทิลีนที่กล้วยผลิตออกมา แล้วนำกล่องที่บรรจุเก็บรักษาไว้ในห้องเย็น

คุณภาพของกล้วยหอมทองที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการมีลักษณะดังนี้

- 1) เนื้อแน่น มีความแก่ของผลผลิตกล้วยหอมทองระหว่าง 70-80 %
- 2) ผลกล้วยหอมทองต้องสะอาด ไม่มีสิ่งแปลกปลอม เมื่อสังเกตด้วยตาเปล่า
- 3) ผลกล้วยหอมทองต้องไม่มีรอยชำ หรือรอยตำหนิ

- 4) ไม่มีความเสียหายอันเนื่องมาจากการทำลายของศัตรูพืช หรือปราศจากศัตรูพืชเมื่อสังเกตด้วยตาเปล่า
- 5) ก้านผลมีลักษณะสมบูรณ์ ไม่มีเชื้อราเข้ามาทำลาย
- 6) ไม่มีเกสรตัวเมียปะปนอยู่บริเวณผลกล้วย
- 7) ผลผลิตของกล้วยหอมทอง เมื่อถึงปลายทางต้องอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสามารถบ่มให้สุกได้ตามต้องการ

ขั้นตอนที่ 3 การตัดแต่งและทำความสะอาด

เพื่อป้องกันไม่ให้ผลกล้วยข้า จะนำเอาเครือกล้วยที่ตัดไว้เพื่อการส่งออก ข้าแหวะพร้อมกับเป็นการขจัดยางกล้วยออกด้วย โดยการหย่อนกล้วยลงในน้ำสะอาด สำหรับกล้วยแต่ละหวีที่ข้าแหวะออกมามักจะมีก้านหวีติดไว้ด้วย และสำหรับผลที่ไม่สมบูรณ์ มีตำหนิ หรือเรียงตัวไม่ดีก็ควรตัดออกด้วย

ล้างหวีที่แต่งเรียบร้อยแล้วด้วยน้ำสะอาด ขจัดดอกที่แห้งมีสีดำที่ติดอยู่ที่ปลายผลออก ตลอดจนสิ่งสกปรกที่ติดมากับหวีออกให้หมด จากนั้นนำกล้วยที่ล้างสะอาดแล้วจุ่มในน้ำยากันเชื้อรา เพื่อป้องกันเชื้อราในโรงคัดบรรจุเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ

ขั้นตอนที่ 4 การบรรจุหีบห่อและการเก็บรักษาหีบห่อกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

กล้วยที่ผ่านขั้นตอนคัดคุณภาพเบื้องต้นและการทำความสะอาดแล้ว นำมาบรรจุในภาชนะบรรจุซึ่งโดยปกติแล้วจะใช้กระดาษลูกฟูกเพื่อป้องกันไม่ให้กล้วยหอมทองเหี่ยวระหว่างการเก็บรักษาและมักมีการรองพื้นกล่องและคลุมหีกล้วยที่บรรจุกล่องเรียบร้อยแล้วด้วยพลาสติกบางสิ่งสำคัญในการบรรจุคือ ต้องบรรจุให้แน่นพอดี อย่าให้กล้วยขยับเขยื้อนได้เพราะจะทำให้กล้วยข้าระหว่างการขนส่ง เมื่อบรรจุกล้วยหอมทองเรียบร้อยแล้วจะนำหีบห่อบรรจุกล้วยหอมทองแช่ตู้เย็นโดยเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ 13-16 องศา โดยต้องทำบรรจุในตู้เย็นทุก 1 ชั่วโมง และระยะเวลาเริ่มบรรจุกล้วยหอมทองเสร็จสิ้นไม่ควรเกิน 8 ชั่วโมง เพราะจะทำให้กล้วยอยู่ในอุณหภูมิปกติจะทำให้กล้วยสุกเร็วขึ้น เมื่อครบตามสัญญาซื้อขายแต่ละงวด กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์จะทำการจ้างรถคอนเทนเนอร์เพื่อขนส่งหีบห่อที่บรรจุกล้วยหอมทองไปยังท่าเรือเพื่อส่งออกประเทศญี่ปุ่น

การจัดเรียงในการส่งออกกล้วยหอมทอง

- 1) ความสม่ำเสมอ กล้วยหอมทองที่จะบรรจุลงในกล่องต้องเป็นกล้วยพันธุ์เดียวกัน แหล่งเดียวกัน มีขนาดและรูปร่างที่สม่ำเสมอ มีคุณภาพเหมือนกัน
- 2) การบรรจุหีบห่อ ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุหีบห่อต้องเก็บรักษากล้วยได้เป็นอย่างดีวัสดุที่ใช้ในการบรรจุกล้วยต้องใหม่ สะอาด ได้มาตรฐาน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

การปิดฉลากภาชนะบรรจุต้องใช้หมึกพิมพ์หรือกาวที่ไม่มีอันตราย

3) ลักษณะของภาชนะบรรจุ ต้องได้มาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ ถ่ายเทอากาศได้ดี มีความทนทานต่อการขนส่ง และรักษากลิ่นได้ดี กล่องบรรจุต้องปราศจากกลิ่นและสิ่งแปลกปลอม

4) สารปนเปื้อนหรือสารกำจัดศัตรูพืช ผลกล้วยหอมทองต้องปราศจากโลหะหนัก หรืออยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและมีสารปนเปื้อนอยู่ในระดับที่ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 5 การขนส่งผลผลิตให้แก่สหกรณ์ผู้บริโภคประเทศญี่ปุ่น

การขนส่งกล้วยหอมทองที่บรรจุกล่องเพื่อส่งไปประเทศญี่ปุ่น ใช้วิธีการขนส่งทางเรือ ใช้เวลาประมาณ 10-14 วัน ซึ่งต้องบรรจุในตู้เย็นตลอด เนื่องจากกล้วยทั้งหวียังเป็นสิ่งมีชีวิต แม้จะตัดเครือมาจากต้นแล้วก็ตาม ดังนั้นเพื่อเป็นการยืดอายุการเก็บรักษากลิ่นระหว่างขนส่งจึงมีความจำเป็นต้องชะลอกิจกรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การคายน้ำ การหายใจ การสร้างและปล่อยสารบางอย่าง เป็นต้น ให้ช้าลง หรือให้มีเพียงเล็กน้อย โดยควรระวังอย่างยิ่งสำหรับการขนส่ง คือ ต้องหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอ อย่าให้อุณหภูมิต่ำกว่าที่กำหนดไว้ เพราะจะทำให้เกิดการสูญเสีย ส่งผลให้สีไม่สวยและภายในกล้วยหอมทองไม่ดีด้วย

6. ภูมิปัญญาในการทำสวนกล้วยหอมทอง

ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชน ได้ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับ ธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อ เกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและ ผู้คนเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง ต่อไป มีผู้รู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้มากมาย ได้แก่

ภูมิปัญญา(Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถ ทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและ เป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือ ธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้(กรมส่งเสริมการเกษตร,2548: 2)

ภูมิปัญญา หมายถึงความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชน ได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศน์ หรือสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญา เป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับ สภาวะต่างๆ ใน พื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรม กับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมา สร้างประโยชน์ หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ภูมิ ปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอก และภูมิปัญญา ที่ผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความ เปลี่ยนแปลง (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2540: 11-12)

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวนา รู้จักวิธีทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยใช้ ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญา

ทั้งสิ้น ภูมิปัญญาจึงเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสม สืบทอด กลั่นกรอง กับมา ยาวนาน มีที่มาหลากหลายแต่ได้ประสบประสานกันจนเป็นเหลี่ยมกรณีที่จรัสแสงคงทนและทำทาย ตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มี การพัฒนาสืบสานกันมา อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่ม ชนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อ แก้ไขปัญหาของมนุษย์

ประโยชน์ของภูมิปัญญา

1. ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชนได้
2. ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้ อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล
3. ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการ พัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจาก การผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุค สมัย
4. ภูมิปัญญาเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่าง ยั่งยืนและมั่นคงต่อไปในอนาคต

การทำการเกษตรแบบภาคใต้(เสรี พงศ์พิศ,2536: 186) หรือการทำการเกษตร ผสมผสาน คือ การทำการเกษตรที่ไม่ได้พึ่งพิช สัตว์แต่เพียงชนิดเดียว และไม่ได้หวังการขายเป็น อันดับแรกแต่เป็นการเลี้ยงสัตว์ปลูกพืชหลายชนิดและให้พืช สัตว์ คน เกื้อกูลกันลงทุนน้อย ใช้ แรงงานมากแต่ก็อยู่ในขอบเขตครอบครัวจะดูแลรักษาได้โดยไม่ต้องจ้างคน การทำการเกษตร ผสมผสานส่วนหนึ่งเกิดจากการหาทางออกหาทางอยู่รอดของตนเอง ดังเช่นชุมชนทุ่งควาต์ ผู้รู้ ผู้นำ ได้นำความรู้ที่ได้จากประสบการณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำสวนมาปรับประยุกต์จนเกิดเป็นภูมิ ปัญญาในการทำการเกษตร

ภูมิปัญญาในการทำการเกษตรผสมผสานแบบภาคใต้ การทำการเกษตรแบบ ภาคใต้(วีระศักดิ์ สุวรรณศักดิ์,2536: 247) หรือการทำการเกษตรผสมผสาน จากสภาพสังคมที่มี ลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานของภาคใต้ จึงเป็นรูปแบบที่คนได้นำมา

พัฒนาเป็นระบบเกษตรกรรม มีทั้งการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ผสมผสานกันอยู่ในขบวนการผลิตของชุมชน จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายไปทั่วภาคใต้ คือ ให้พืช สัตว์ มนุษย์เกื้อกูลกัน ลงทุนน้อย ใช้แรงงานมาก แต่ก็อยู่ในขอบเขตครอบครัวจะดูแลรักษาได้โดยไม่ต้องจ้างแรงงาน ดังเช่น กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์ ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการสั่งสมจากบรรพบุรุษและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำสวนมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำสวนกล้วยหอมทอง ในพื้นที่ชุมชนทุ่งควาต์ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

การทำสวนกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์ เป็นระบบการเกษตรแบบภาคใต้ หรือการทำการเกษตรผสมผสาน โดยการทำสวนกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์จะอยู่ในรูปแบบของสวนผสมกับพืชอื่นๆ โดยมีการแบ่งเนื้อที่ดินในการเพาะปลูก เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สะตอ เนียง ทุเรียน เงาะ มังคุด ลำไย ลำสาดี ลองกอง จำปาตะ เป็นต้น ดังนั้นระบบการเกษตรแบบคนใต้เช่นนี้ จะมองมูลค่าที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ควรมองถึงมูลค่าทางนิเวศวิทยาและสังคมด้วย เพราะระบบนี้ได้รับความสมดุลของระบบนิเวศไว้เป็นอย่างดี จากการมีระบบนิเวศที่ดีเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างมาก เช่น ไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมี ไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชหรือวัชพืช การกระจายรายได้ของเกษตรกรเมื่อใช้ระบบการปลูกแบบนี้พืชผลจะกระจายหมุนเวียนตลอดปี และยังเป็นการกระจายงานในครอบครัวได้เป็นอย่างดีด้วย จากระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์ประสบผลสำเร็จในการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง

ภูมิปัญญาในการทำสวนกล้วยหอมทองและขั้นตอนการปลูกของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาต์ มีรายละเอียดดังนี้ การผลิตกล้วยจะต้องปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน ตั้งแต่ 3 เดือนก่อนการปลูกหน่อต้นแรก จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ครั้งสุดท้ายในแปลงเดียวกัน ซึ่งจะรวมหมายถึงกล้วยที่จะเก็บผลผลิตในรอบที่สองขึ้นไปด้วย การปลอดสารเคมีในที่นี้ จะหมายถึง การห้ามใช้ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อ ยาฆ่าหญ้าที่ผ่านกรรมวิธี หรือ กระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมทุกชนิด และต้องไม่ใช้สารเคมีเหล่านี้ในแปลงปลูกกล้วย ไม่ว่าจะใช้โดยตรงกับหน่อ หรือ ต้นกล้วย หรือใช้กับพืชชนิดอื่นๆ ที่อยู่แปลงเดียวกัน ทั้งนี้ จะไม่ รวมถึงสารธรรมชาติที่ผู้ผลิตทำด้วยตัวเอง หรือที่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ และจะไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศน์ ผลผลิต และสุขภาพของมนุษย์อย่างแน่นอน พันธุ์กล้วยจะต้องเป็นกล้วยหอมทองเท่านั้น แหล่งที่มาของผลผลิตกล้วยที่จะจำหน่ายให้ผู้ซื้อ จะต้องมีการขึ้นทะเบียนทั้งตัวสมาชิกและแปลงปลูกตามระเบียบ และขั้นตอนที่จะกำหนด และกลุ่มผู้ผลิตต้องรับรองได้ว่าเป็นกล้วยจากแปลงที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น เพื่อป้องกันสารเคมีตกค้างในผลผลิตอย่างสมบูรณ์ ผู้ผลิตต้องมีการจัดการป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ใกล้เคียงของแปลงปลูกของตนด้วย โดยปลูกห่างจากแนวเขตแดนของแปลงอย่างน้อย 10

เมตร และหากมีความเป็นไปได้ในการใช้สารเคมีในแปลงข้างเคียงจริง ก็จะต้องมีการจัดการป้องกันสารเคมีจากแปลงข้างเคียง เช่น การห่อเครือ การปลูกพืชอื่นๆ เพื่อเป็นแนวกัน ฯลฯ ซึ่งการจัดการเหล่านี้ จะต้องได้รับการตรวจและการยืนยันจากผู้ซื้อว่าเพียงพอหรือไม่ ภูมิปัญญาขั้นตอนการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารเคมีของกลุ่มจะประกอบด้วย

1. การสมัครเป็นสมาชิก เกษตรกรที่มีความประสงค์ปลูกกล้วยหอมทองส่งกลุ่ม จะต้องสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มทุกราย

2. การแจ้งปลูก สมาชิกจะต้องแจ้งความประสงค์ที่จะปลูกกับกลุ่มก่อน เพื่อตรวจพื้นที่ที่จะปลูกและพิจารณาในการอนุญาต หรือไม่อนุญาต

การเตรียมพื้นที่ปลูก สามารถทำได้ 2 วิธี

1. การเตรียมพื้นที่ปลูกโดยการไถพรวน มีความสะดวกรวดเร็วและเป็นการปรับปรุงดิน
2. การปราบวัชพืชโดยการตัดหญ้า แล้วขุดหลุมปลูก

การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ปลูก

1. คัดเลือกโดยใช้หน่อ เลือกหน่อที่มีอายุประมาณ 1 - 2 เดือน เรียก“หน่อดาบ” หรือ “หูกว้าง”
2. คัดเลือกโดยใช้เหง้าหรือหัว โดยนำเหง้าหรือหัวมาผ่า เลือกเฉพาะตาที่มีหน่อนำไปเรียงในทราย หรือ กระสอบป่านคลุม รดน้ำให้ชุ่ม เมื่อมีรากงอกก็นำไปปลูกในหลุม
3. คัดเลือกโดยใช้ต้นจากการเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การปลูก สามารถปลูกได้ 2 วิธี

1. ปลูกแบบเชิงเดี่ยว เป็นการปลูกพืชหลักชนิดเดียว ปลูกได้ 5 ระยะ คือ 1 x 3 เมตร 1.5 x 3 เมตร 2 x 3 เมตร 2 x 4 เมตร 4 x 4 เมตร
2. ปลูกแบบผสมผสาน ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมปลูกเพื่อเสริมรายได้ เช่น ในสวนปาล์ม เล็ก ยางพาราเล็ก พิจารณาปลูกตามความเหมาะสมของช่วงแสง

การดูแลรักษา

1. การให้น้ำ กล้วยหอมทองเป็นพืชที่มีใบใหญ่ ลำต้นอวบน้ำ ต้องการน้ำมากตลอดทั้งปี ในฤดูแล้งไม่ควรปล่อยให้หน้าดินแห้ง เพราะรากกล้วยส่วนใหญ่จะแผ่กระจายอยู่ใกล้กับผิวดิน ดังนั้นควรให้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
2. การให้ปุ๋ย กล้วยอายุ 1-2 เดือน ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกโรยรอบโคนต้นต้นละ 2-3 กิโลกรัม กล้วย 4-6 เดือน ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15/16-11-14 ต้นละ 1 กำมือ สัปดาห์ละครั้ง กล้วย 7-9 เดือน เป็นระยะกล้วยเริ่มแทงปลีใช้เสริมปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15/16-16-16 /13-13-21 ต้นละ 1 กำมือ สัปดาห์ละครั้ง

3. การตัดแต่งใบ ต้องตัดแต่งใบที่แห้งและเสียหายออก เพื่อลดแหล่งเชื้อโรค และลดน้ำหนักต้น ควรทำ ทุกเดือน ตัดแต่งแล้วควรมีใบเหลืออย่างน้อย 7 - 12 ใบ
4. การตัดแต่งหน่อ ปกติกล้วยจะมีการแตกหน่อ จะเลือกไว้หน่อที่แข็งแรง 1 หรือ 2 หน่อ โดยมีอายุห่างกันประมาณ 4 เดือน เพื่อไว้ให้ได้ผลรุ่นต่อไป นอกจากนั้น ให้ทำลายหน่อเพื่อไม่ให้แย่งอาหาร
5. การค้ำกล้วย ควรทำการค้ำกล้วยหลังจากตกเครือแล้ว 1 เดือน เพื่อป้องกันต้นกล้วยล้ม
6. การตัดปลี หลังจากการออกปลีได้ประมาณ 2-3 สัปดาห์ จะทำการตัดปลีห่างจากหวีสุดท้ายประมาณ 3-4 นิ้ว แล้วทำสัญลักษณ์ไว้ และจดบันทึกลงในสมุด บันทึกการตัดปลีแล้วใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 หรือ 15-15-15 อัตรา 1 กิโลกรัม/ต้น
7. การคลุมถุง เป็นการป้องกันแมลง ใช้นิยมนิยมใช้ถุงพลาสติกหรือโพธิ์เอทิลีนที่มีความหนา 5-40 um ความยาวควรมีความยาวเหนือเครือประมาณ 15 เซนติเมตร จากหรีบนประมาณ 25 เซนติเมตร ถุงนี้ใช้ระบบปลายเปิด สวมถุงเฉพาะก้านหรือเครือเท่านั้น
8. การกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช การกำจัดวัชพืชสามารถทำได้โดย การถอน การฉากระบะ การพ่นสารเคมีกำจัดวัชพืชในขณะที่ยังมีต้นเล็กก่อนออกดอก เพื่อป้องกันการระบาดของแมลงและแพร่กระจายมากขึ้น โดยเก็บมารวมกันแล้วทำการเผาหรือฝัง หรือโดยการปลูกพืชคลุมดินเพื่อลดปริมาณวัชพืชในแปลง การกำจัดศัตรูพืชสามารถป้องกันได้โดยการทำสะอาดโคน เผาทิ้ง หรือใช้สารเคมีประเภทดูดซึม

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

เมื่อกล้วยให้ผลผลิตหลังจากการตัดปลีแล้วเป็นเวลา 60-90 วัน ก็สามารถที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ โดยสามารถสังเกตได้จากกล้วยหวีสุดท้ายเริ่มกลม สีผลจางลงกว่าเดิม ถ้าปล่อยให้แก่คาต้นมากเกินไปจะทำให้เปลือกกล้วยแตก ผลเสียหาย หรือดูจากสัญลักษณ์ที่ทำไว้ในช่วงที่ตัดปลี ถ้าส่งออกจะเก็บเกี่ยวกล้วยหอมที่มีความแก่ประมาณ 70% ทำการตัดตอนเช้าหลังจากนั้น ขำและกล้วยออกเป็นหวีๆโดยให้ปลายผลของกล้วยชี้ลงดิน และทำการปาดหน้าปลายมีดเข้าหาตัวและหมุนเครือกล้วยไปเรื่อย ๆ จากนั้นเอาหวีกล้วยแช่น้ำ

การห่อบรรจุภัณฑ์และขนส่ง

กล้วยที่จะส่งออก จะต้องมียอดน้ำหนักร้อยละ 110 กรัมขึ้นไป รอยแผล ข้ำดำหนิ และปานบนผิวกล้วยนั้น รวมแล้วจะต้องไม่เกินประมาณ 20% ของเนื้อที่ผิว ทั้งหวี แต่ทั้งนี้จะไม่ รวมถึงแผลเป็นที่ประเมินได้ว่าอาจจะมีผลต่อการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต ระหว่างการขนส่ง หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วกล้วยทุกเครือจะต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิตและแปลงปลูกให้

ชัดเจนโดยติดสติ๊กเกอร์ไว้ที่ผลกล้วย ตั้งแต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจนถึงการปล่อยสินค้าออกจากโรงงานบรรจุ จะไม่ใช่สารเคมีทุกชนิด ไม่ว่าจะใช้โดยตรง กับผลผลิต หรือจะใช้กับวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตอื่นๆ เช่น น้ำ ฯลฯ การบรรจุหีบห่อ บรรจุกล้วยลงในกล่องกระดาษลูกฟูกแข็ง ขนาด $32 \times 50 \times 22$ เซนติเมตร กล่องละ 12 กิโลกรัม ทำการจัดเรียงอย่าให้ซ้ำ โดยมีแผ่นกั้นระหว่างหี ทำการระบายความร้อนของกล้วยด้วยลมเย็นจนกระทั่งอุณหภูมิลดลงเหลือ 15 องศาเซลเซียส จึงปิดฝากล่องแล้วจัดเรียงในตู้เก็บรักษาที่มีการวางก้อนสารละลายอิมมัวโปแตสเซียมเปอร์มังกาเนตไว้ทั่วบริเวณตู้ อุณหภูมิในการเก็บรักษาจะอยู่ที่ 15 องศาเซลเซียส โดยกล้วยที่จะส่งออกทั้งหมด จะต้องถูกนำเข้าไปในตู้เย็นภายใน 36 ชั่วโมง เพื่อเตรียมทำการขนย้ายโดยรถยนต์ไปยังท่าเรือขนส่งโดยตู้ห้องเย็นไปยังจุดหมายปลายทางคือ ท่าเรือโกเบ ประเทศญี่ปุ่น

7. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควั่ว

ภาพที่ 2.11 ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควั่ว

อำเภอละแม จังหวัดชุมพร มีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกล้วยหอมทอง เพราะมีภูมิประเทศล้อมรอบไปด้วยภูเขา เป็นพื้นที่ที่ไม่มีลมแรง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีฝนตกตลอดทั้งปี มีอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ไม่ต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส และไม่สูงกว่า 35 องศาเซลเซียส ได้มีการเริ่มปลูกกล้วยหอมทองในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2534 โดยใช้พันธุ์พื้นเมืองในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง มีรสชาติอร่อย หอมหวาน และผลโต ซึ่งสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร โดยมีประชาชนในพื้นที่จำนวน 52 ราย ที่สนใจการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง ต่อมาในวันที่ 22 มิถุนายน 2536 ได้มีคณะวิจัยจากประเทศญี่ปุ่นได้แนะนำเรื่องการทำการตลาดกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ เพื่อส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น เกษตรกรกลุ่มนี้จึงได้ตัดสินใจร่วมกันที่จะดำเนินการตามคำแนะนำของคณะวิจัยจากประเทศญี่ปุ่น โดยได้เดินทางไปศึกษาดูงานที่สหกรณ์ทำยาง จังหวัดเพชรบุรี ศึกษาเรียนรู้วิธีการปลูกกล้วยหอมทอง ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ การเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต ตลอดจนกรรมวิธีการบรรจุกล่องเพื่อการส่งออก หลังจากการไปศึกษาดูงานกลับมาได้มีการประชุมกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองร่วมกัน และวันที่ 12 กรกฎาคม 2536 ได้มีการก่อตั้งเป็น “กลุ่มกล้วยหอมทองละแม” โดยมีการเลือกตั้งกรรมการบริหารงานกลุ่ม มีนายนิพนธ์ รักเจริญ ทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มคนแรก รวมทั้งร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ กติกากลุ่ม เพื่อเป็นระเบียบที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ สมาชิกต้องลงหุ้น มูลค่าหุ้นหุ้นละ 100 บาท และต้องซื้อหุ้นขั้นต่ำคนละ 5 หุ้น มูลค่า 500 บาท จึงจะเป็นสมาชิกสมบูรณ์ ซึ่งมีผู้ตกลงซื้อหุ้นไว้จำนวน 36 ราย โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร และพื้นที่ใกล้เคียง ได้ทำการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง ให้เป็นพืชเศรษฐกิจและเป็นรายได้เสริมให้เกษตรกร
2. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเหล่านี้ ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการการใช้สารเคมี และนำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาปรับใช้แทน
3. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน เกิดความสามัคคี โดยการรวมกลุ่มกันทำการผลิต และแก้ไขปัญหาการผลิตของกลุ่มอย่างเป็นระบบ โดยมีสภาตำบลเป็นผู้ดูแล
4. เพื่อเป็นการสร้างงาน และช่วยเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรในตำบลทุ่งควาวัด และพื้นที่ใกล้เคียง มารวมกลุ่มกันทำงาน ในกระบวนการส่งออกกล้วยหอมทอง
5. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรไทย กับองค์กรผู้บริโภคในระดับประชาชนในประเทศญี่ปุ่น อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเกษตรกรไทย ไปสู่ระดับสากลต่อไป

นอกจากนี้ยังมีการสร้างกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก พร้อมส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในการพัฒนาผลผลิตด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลงและวัชพืช โดยใช้ระบบธรรมชาติ และกระบวนการทางอินทรีย์ชีวภาพ เดือนสิงหาคม 2536 เริ่มปลูกกล้วยหอมทอง โดยจัดสรรโควตาการปลูกเดือนละ 8,000 หน่อ ให้กับสมาชิก โดยสมาชิกผู้ปลูกกล้วยจะได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติในแปลงของแต่ละคน แล้วมานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน วันที่ 15 – 16 มกราคม 2537 ได้ทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสหกรณ์ญี่ปุ่น กับกลุ่มเกษตรกรผลิตกล้วยหอมทอง เพื่อให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และได้ทดลองรวบรวมและบรรจุกล้วยที่ปลูกอยู่ก่อนแล้ว บริเวณโรงเรียนสหกรณ์พัฒนา เพื่อทำการส่งไปยังประเทศญี่ปุ่น จำนวน 20 ลังๆ ละ 200 กล่อ่ง ทางเครื่องบิน ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2538 และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด” ทำการซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคารรวบรวมและบรรจุ โดยใช้งบประมาณของกลุ่มและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร 4,200,000 บาท กองทุนปูนซีเมนต์ไทย 700,000 บาท สหกรณ์โยโดงาวา 420,000 บาท เริ่มกำหนดให้สมาชิกกลุ่มกล้วยหอมทองต้องแบ่งเนื้อที่จากการปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน บางส่วนเพื่อทำการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง ตั้งแต่การเตรียมดิน การดูแลรักษา ตลอดระยะเวลาการให้ผลผลิตของกล้วยหอมทอง การเก็บเกี่ยวผลผลิต การบรรจุหีบห่อเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ จะได้รับความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรจากภาครัฐผสมผสานกับภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์การประกอบ

อาชีพ ส่งผลให้มีการเพิ่มปริมาณผลผลิตให้กับเกษตรกร ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาด ผลจากการนำภูมิปัญญาของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัดมาใช้ทำให้เกษตรกรรายย่อยมีรายได้ตลอดปีและรู้จักพึ่งตนเอง และเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2545 กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด ได้บรรจythงนาม “มาตรฐานการผลิต และการบรรจุกล้วยหอมทองปลอดสารเคมี” กับตัวแทน 3 องค์กร ได้แก่ สหกรณ์โยโดงาวา สหกรณ์ผู้บริโภคนชิโกกุ และสหกรณ์ผู้บริโภคนชิโกกุจังหวัดโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ทำให้กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด สามารถส่งออกผลผลิตกล้วยหอมทองที่ได้อย่างต่อเนื่องและนำรายได้เข้ากลุ่มฯ เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 2.6 แสดงผลผลิตกล้วยหอมทองที่ส่งออกของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด

ปี พ.ศ.	น้ำหนักผลผลิตส่งออก (ก.ก.)	จำนวนเงิน (บาท)
2538	343,020.48	3,027,653.75
2539	301,269.80	3,721,805.50
2540	112,273.00	1,403,412.50
2541	83,247.60	1,089,794.25
2542	304,943.70	3,968,880.00
2543	652,899.00	8,174,810.00
2544	736,345.90	9,582,701.75
2545	415,524.70	5,029,051.25
2546	908,528.58	12,265,135.75
2547	1,113,381.80	15,115,062.30
2548	868,017.30	12,388,881.50
2549	1,392,277.70	21,278,460.60
2550	1,281,066.30	19,063,656.38
2551	1,319,304.40	20,224,501.99
2552	1,059,221.90	16,840,461.98
2553	723,721.30	11,280,968.13
2554	669,528.40	10,882,754.30
2555	528,769.80	9,287,612.15

ที่มาของข้อมูล: รายงานการส่งออกของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2547 ได้ขยายเครือข่ายสู่อำเภอต่างๆ ใน จังหวัดชุมพร และจังหวัดข้างเคียง ได้แก่ อำเภอละแม อำเภอพะโต๊ะ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรย่อย 15 หน่วย เกษตรกรรม ได้แก่ พุงควัด มิตรอารีย์ เนินสันติ น้ำตกจำปูน สระขาว คลองสง คลองกลาง ห้วยทรายขาว ห้วยมาด ท่าชนะ ขวัญพัฒน์ ประสงค์ ปังหวาน พระรักษ์ หลังสวน

หลักเกณฑ์การปลูกกล้วยหอมทอง

- 1) จะต้องแจ้งข้อมูลการผลิต การดูแลรักษา และขั้นตอนการปฏิบัติ ตามที่กลุ่มฯ กำหนด
- 2) จะต้องไม่ใช้สารเคมีใดๆ ในแปลงปลูกกล้วยหอมทองนอกจากปุ๋ย
- 3) จะต้องส่งกล้วยหอมทองที่ได้แจ้งปลูกไว้กับกลุ่มเท่านั้น
- 4) จะต้องไม่นำกล้วยหอมทองของเกษตรกรรายอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกรายส่งกลุ่ม
- 5) จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงอื่นๆ ตามมติที่ประชุมกลุ่มฯ

ขั้นตอนการปฏิบัติของผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

- 1) แจ้งให้หน่วยเกษตรกรที่ตนสังกัดอยู่ทราบ เพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมฯ เพื่อดำเนินการต่อ
- 2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ออกตรวจสอบและวิเคราะห์พื้นที่ปลูกและประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ในการปลูกของสมาชิก
- 3) อนุญาตให้ปลูกหรือไม่อนุญาตให้ปลูกตามผลการประเมินหรือวิเคราะห์ของเจ้าหน้าที่
- 4) ปฏิบัติดูแลรักษาตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ

กิจกรรมที่ทางกลุ่มเกษตรกรทำสวนพุงควัดมีต่อสมาชิก

1. รวบรวมผลผลิตกล้วยหอมทองปลอดสารเคมีส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก เนื่องจากรับการประกันราคาและมีตลาดรองรับแน่นอน
2. จัดสินค้าหรือปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีมาวางขายให้กับสมาชิกเพื่อที่จะได้สินค้าที่มีคุณภาพในราคายุติธรรม
3. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม ในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิกและครอบครัวสมาชิก และส่งเสริมความรู้

เกี่ยวกับการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อให้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีขึ้น

4. จัดให้มีสินเชื่อเพื่อการเกษตรแก่สมาชิก เพื่อการประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์
5. ส่งเสริมให้สมาชิกช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการประหยัด
6. ให้การช่วยเหลือแก่สมาชิกและครอบครัวที่เกิดภัยพิบัติเกี่ยวกับอาชีพ

การดูแลจัดการแปลงเริ่มจากการปลูกใหม่

อายุ (เดือน)	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยเคมี	กลบโคน	กำจัดวัชพืช	การให้น้ำ	ตัดใบ	ตัดหน่อ/ไว้หน่อ	ตัดปลี/ห่อ เครือ
1	รองก้นหลุม 1-2 กก./ หลุมกลบดินก่อนวาง หน่อ	0-30 (กรณีไม่ใช้ปุ๋ยหมัก 0.5 กก./หลุม)						
2	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 30 ซม.	46-0-0 ห่างต้น 30 ซม. 100 – 200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ใช้ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้น สูงหรือตาย รอบโคน (แล้วนำมาคลุมโคน ต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคน)		
3	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม. (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้)	46-0-0 หรือ 25-7-7 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ ใช้ปุ๋ยหมัก)	ควรจะกลบโคนต้น หลังจากใส่ปุ๋ย	ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)	ช่วงนี้จะไม่มีหน่อ ขึ้น	
4	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม. (ในกรณีที่มี การใช้เศษวัชพืชคลุม โคนอาจลดปุ๋ยหมักลง ได้)	46-0-0 หรือ 25-7 – 7 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ ใช้ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)	เลือกหน่อที่สมบูรณ์ และไม่ตรงแนวดอก เครือไว้ 1 หน่อและ ตัดหน่อที่ไม่ต้องการ ออก (แล้วนำมาคลุก โคนต้น)	

อายุ (เดือน)	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยเคมี	กลบโคน	กำจัดวัชพืช	การให้น้ำ	ตัดใบ	ตัดหน่อ/ไว้หน่อ	ตัดปลี/ห่อ เครือ
5	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม. (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้)	25-7-7 หรือ 15-15-15 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น กรณีไม่ใช้ ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)	เลือกหน่อที่ สมบูรณ์และไม่ตรง แนวตักเครือไว้ 1 หน่อและตัดหน่อที่ ไม่ต้องการออก กรณียังไม่ไ้เมื่อ เดือนที่ผ่านมา (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	
6	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม. (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้)	15-15-15 ห่างต้น 50 ซม. 100-200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ใช้ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)	เลือกหน่อที่ สมบูรณ์และไม่ตรง แนวตักเครือไว้ 1 หน่อและตัดหน่อที่ ไม่ต้องการออก กรณียังไม่ไ้เมื่อ เดือนที่ผ่านมา (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	

อายุ (เดือน)	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยเคมี	กลบโคน	กำจัดวัชพืช	การให้น้ำ	ตัดใบ	ตัดหน่อ/ไว้หน่อ	ตัดปลี/ห่อ เครือ
7		15-15-15 ห่างต้น 50 ชม. 100-200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ใช้ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (นำมากลุมโคน)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมากลุมโคนต้น)	ตัดหน่อที่ขึ้นใหม่ ออก	เริ่มจะออก ปลีบ้าง บางส่วน
8		15-15-15 หรือ 13-13- 21 ห่างต้น 50 ชม. 100-200 กรัม/ต้น (กรณีไม่ใช้ปุ๋ยหมัก)		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมากลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมากลุมโคนต้น)	ควรเลือกไว้รับอีก 1 หรือ โดยให้ ระยะห่างจากหน่อที่ ไว้ก่อนพอสมควร	ตัดปลีออก เมื่อบานสุด หวี และเลข ไป 2-3 ข้อ
9				ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมากลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมากลุมโคนต้น)	ตัดหน่อที่ขึ้นใหม่ ออก	ตัดปลีออก เมื่อบานสุด หวีและเลข ไป 2-3 ข้อ
10	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม.ให้กับหน่อที่ เลี้ยงไว้ (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้	46-0-0 หรือ 25-7-7 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น กรณีไม่ใช้ ปุ๋ยหมัก		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมากลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมากลุมโคนต้น)		อากาศ หนาวไม่มี แสงควรห่อ เครือและ เช้คผลผลิต ที่สามารถ เก็บเกี่ยวได้

อายุ (เดือน)	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยเคมี	กลบโคน	กำจัดวัชพืช	การให้น้ำ	ตัดใบ	ตัดหน่อ/ไว้หน่อ	ตัดปลี/ห่อ เครือ
11	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม.ให้กับหน่อที่ เลี้ยงไว้ (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้)	46-0-0 หรือ 25-7-7 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น กรณีไม่ใช่ ปุ๋ยหมัก		ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)		อากาศหนาว ไม่มีแสงควร ห่อเครือและ ใช้ผลผลิตที่ สามารถเก็บ เกี่ยวด้วย
12	1 กก./ต้น รอบต้นห่าง 50 ซม.ให้กับหน่อที่ เลี้ยงไว้ (ในกรณีที่มีการ ใช้เศษวัชพืชคลุมโคน อาจลดปุ๋ยหมักลงได้)	25-7-7 หรือ 15-15-15 ห่างต้น 50 ซม. 100- 200 กรัม/ต้น กรณีไม่ใช่ ปุ๋ยหมัก	ควรคละกลบโคนต้น หลังจากใส่ปุ๋ย ให้กับหน่อใหม่	ควรตัดวัชพืชที่ขึ้นสูง หรือจัดการรอบโคน ต้น (แล้วนำมาคลุม โคนต้น)	สัปดาห์/ครั้ง เป็น อย่างน้อย	ควรตัดหากมีใบแห้ง หรือใบที่เป็นโรค (แล้ว นำมาคลุมโคนต้น)	ตัดหน่อที่ไม่ได้ เลือกไว้ออกให้ หมด	อากาศหนาว ไม่มีแสงควร ห่อเครือและ ใช้ผลผลิตที่ สามารถเก็บ เกี่ยวด้วย

ตารางที่ 2.7 แสดงการดูแลจัดการแปลงเริ่มจากการปลูกใหม่ของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด

- 😊 หากเริ่มปลูกเดือนอื่นๆ ก็ให้ใช้เดือนนั้นแทนในช่องเดือนแรกและต่อไปตามตาราง
- 😊 ทุกครั้งที่มีการใช้เศษวัชพืชและอื่นๆ จากการจัดการในแปลงให้นำมาคลุมโคนต้น
- 😊 สูตรปุ๋ยเคมี และปริมาณการใช้ที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับสภาพดินในแปลงปลูกแต่ละแปลง

ภาพที่ 2.12 พิธีลงนามร่วมกลุ่มเกษตรกรทุ่งควาวัด กับ สหกรณ์ผู้บริโภคมหานคร

มาตรฐานการผลิตและการบรรจุกล่องของกล้วยหอมทองปลอดสารเคมี

กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด ต่อไปเรียกว่า “กลุ่มผู้ผลิต” กับ บริษัท แพน แปซิฟิก ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ต่อไปเรียกว่า “ผู้ซื้อ” ได้ตกลงที่จะดำเนินการผลิตและบรรจุผลผลิตที่กลุ่มผู้ผลิต ได้ผลิตและรวบรวมให้กับผู้ซื้อตามมาตรฐานดังต่อไปนี้

มาตรฐานขั้นที่ 1

กล้วยหอมทองที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานนี้ ทางผู้ซื้อจะไม่รับซื้อ เว้นแต่จะมีการตกลงระหว่างสองฝ่ายโดยล่วงหน้า

1.1 มาตรฐานการผลิต

1.1.1 การผลิตกล้วยจะต้องปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน ตั้งแต่ 3 เดือนก่อนการปลูกหน่อต้นแรก จนถึงการใช้กล้วยผลผลิตครั้งสุดท้ายในแปลงเดียวกัน ซึ่งจะรวมหมายถึงกล้วยที่จะเก็บผลผลิตในรุ่นที่สองขึ้นไปด้วย การปลอดสารเคมีในที่นี้ จะหมายถึง การห้ามใช้ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อ ยาฆ่าหญ้าที่ผ่านกรรมวิธี หรือ กระบวนการการผลิตอุตสาหกรรมทุกชนิด และต้องไม่ใช้สารเคมีเหล่านี้ในแปลงปลูกกล้วย ไม่ว่าจะใช้โดยตรงกับหน่อ หรือ ต้นกล้วย หรือใช้กับพืชชนิดอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จะไม่รวมถึงสารธรรมชาติที่ผู้ผลิตทำด้วยตัวเอง หรือสารธรรมชาติที่พิสูจน์ได้ว่าใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ และจะไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศน์ ผลผลิตและสุขภาพของมนุษย์อย่างแน่นอน

1.1.2 พันธุ์กล้วยจะต้องเป็นกล้วยหอมทองเท่านั้น

1.1.3 แหล่งที่มาของผลผลิตกล้วยที่จะจำหน่ายให้ผู้ซื้อ จะต้องมีการขึ้นทะเบียนทั้งตัวสมาชิกกิจกรรมที่ทางกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัดมีต่อสมาชิกและแปลงปลูกตามระเบียบ และขั้นตอนที่จะกำหนด และกลุ่มผู้ผลิตต้องรับรองได้ว่าเป็นกล้วยจากแปลงที่ได้ขึ้น

ทะเบียนไว้แล้ว

1.1.4 เพื่อป้องกันสารเคมีตกค้างในผลผลิตอย่างสมบูรณ์ ผู้ผลิตจะต้องมีการจัดการป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ใกล้เคียงของแปลงปลูกของตนด้วย โดยปลูกห่างจากแนวเขตแดนของแปลงอย่างน้อย 10 เมตร และหากมีความเป็นไปได้ในการใช้สารเคมีในแปลงข้างเคียงจริง ก็จะต้องมีการจัดการป้องกันสารเคมีจากแปลงข้างเคียง เช่น การห่อเครือ การปลูกพืชอื่นๆ เพื่อเป็นแนวกัน ฯลฯ ซึ่งการจัดการเหล่านี้ จะต้องได้รับการตรวจและการยืนยันจากผู้ซื้อว่าเพียงพอหรือไม่

1.2 มาตรฐานการบรรจุกล่อง

1.2.1 การเก็บเกี่ยวผลผลิต จะต้องนับจำนวนวันตั้งแต่การตัดปลีจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต อย่างน้อยเป็นเวลา 50 วันขึ้นไป โดยคัดเลือกกล้วยที่มีความแก่ระหว่าง 75-80% และไม่แก่เกินไป จนทำให้เกิดการสุกก่อนถึงมือผู้รับสินค้าที่ประเทศญี่ปุ่น

1.2.2 กล้วยที่จะส่งออก จะต้องมือน้ำหนักต่อลูกอย่างน้อย 110 กรัมขึ้นไป

1.2.3 รอยแผล ข้ำ ดำหนิ และปานบนผิวกล้วยนั้น รวมแล้วจะต้องไม่เกินประมาณ 20% ของเนื้อที่ผิว ทั้งหวี แต่ทั้งนี้จะไม่รวมถึงแผลเป็นที่ประเมินได้ว่าอาจจะมีผลต่อการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต ระหว่างการขนส่ง

1.2.4 กล้วยที่จะส่งออกทั้งหมด จะต้องถูกนำเข้าในตู้เย็นภายใน 36 ชั่วโมง หลังจากการเก็บเกี่ยว

1.2.5 กล้วยที่จะส่งออกทุกเครือ จะต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิตและแปลงปลูกให้ชัดเจน

1.2.6 ตั้งแต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจนถึงการปล่อยสินค้าออกจากโรงงานบรรจุ จะไม่ใช่สารเคมีทุกชนิด ไม่ว่าจะใช้โดยตรงกับผลผลิต หรือจะใช้กับวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตอื่นๆ

มาตรฐานขั้นที่ 2

มาตรฐานนี้มีไว้เพื่อเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติ ที่จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ให้ได้มากที่สุด

2.1 มาตรฐานการผลิต

2.1.1 ผู้ผลิตจะต้องตระหนักเสมอว่า การสร้างระบบการผลิตที่ยั่งยืนนั้น มีความสำคัญที่สุด จึงต้องให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาสภาพดินอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ให้น้อยที่สุด และใช้อินทรีย์วัตถุในการบำรุงดินให้มากที่สุดโดยกำหนดปริมาณมาตรฐานการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ให้อยู่ที่ 3 ตันต่อการปลูกกล้วย 1,000 หน่อ นอกจากนี้จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการวางระบบการผลิตที่ยั่งยืน เช่น การพักดิน การปลูกพืชแบบผสมผสาน แบบ

หมุนเวียน การปลูกพืชเพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสด ฯลฯ อีกด้วย ส่วนปูนขาวที่จะใช้เพื่อปรับความเป็นกรดเป็นด่างของดินก่อนปลูกนั้น จะอนุญาตให้ใช้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น โดยให้ใช้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.1.2 การดูแลต้นกล้วยนั้น อย่างน้อยจะต้องมีการปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ผลผลิตได้คุณภาพตามคู่มือ การดูแลกล้วยหอมทองที่จะจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการคัดเลือกหน่อ การกำหนดระยะห่างการปลูก การแต่งหน่อและใบ การให้น้ำและปุ๋ย ฯลฯ

2.1.3 ผู้ผลิตจะต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตอย่างต่อเนื่องตามแบบที่กำหนดไว้

2.1.4 กลุ่มผู้ผลิตจะต้องกำกับดูแลให้ผู้ผลิตบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต โดยกำหนดให้ผู้ผลิตพร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตของตนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปทราบตลอดเวลา

2.2 มาตรฐานการบรรจุกล่อง

2.2.1 การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะดำเนินการในช่วงเช้าของวันที่จะส่งเข้าโรงงานบรรจุ โดยไม่ให้ผลผลิตค้างอยู่ในสวนนานเกินควร

2.2.2 กลุ่มผู้ผลิตจะต้องควบคุมกระบวนการบรรจุกล่องทุกขั้นตอนให้เกิดความเสียหายของผลผลิตให้น้อยที่สุด ตั้งแต่การขนส่งผลผลิตจากแปลงปลูก จนกระทั่งการปล่อยสินค้าออกตามคู่มือการปฏิบัติงานบรรจุกล่องที่จะจัดขึ้น ส่วนเรื่องการนำผลผลิตเข้าตู้เย็นนั้น จะต้องพยายามนำเข้าไปให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง หลังจากการเก็บเกี่ยว

2.2.3 กลุ่มผู้ผลิตจะต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการของการทำงานในโรงงานบรรจุให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และผิดพลาดน้อยที่สุด

2.2.4 กลุ่มผู้ผลิตจะต้องรักษาสภาพแวดล้อมของโรงงานให้สะอาดและถูกหลักอนามัย ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความสะอาดของน้ำและวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้งาน หรือการควบคุมการระบาดของเชื้อโรคในโรงงานจากพาหนะต่างๆ ที่มีผลต่อความปลอดภัยของสินค้า

2.2.5 กลุ่มผู้ผลิตจะต้องตรวจอุปกรณ์ทุกอย่างให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา

การเปลี่ยนแปลงของมาตรฐาน

หากฝ่ายใดประสงค์ที่จะเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกมาตรฐานที่กำหนดไม่ว่าจะเป็น การชั่วคราว หรือถาวรก็ตาม จะต้องผ่านการอนุมัติจากทั้งสองฝ่าย โดยมีหนังสือที่จะรับรองการอนุมัติเป็นหลักฐาน

การตรวจสอบและกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน

ผู้ผลิตและกลุ่มผู้ผลิต มีหน้าที่ที่จะเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ให้กับผู้ซื้อตลอดเวลา

8. ประวัติความเป็นมาของตำบลทุ่งควาต์ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดของภาคใต้ บริเวณคอคอดกระ ระหว่างละติจูด 10 องศา 29 ลิปดาเหนือ ลองจิจูด 99 องศา 11 ลิปดาตะวันออก ประกอบด้วย 8 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ และอำเภอละแม มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และสหภาพพม่า
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย หรือทะเลจีนใต้
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดระนอง และสหภาพพม่า

ภาพที่ 2.13 แสดงอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

ลักษณะภูมิประเทศ ด้านทิศตะวันตก มีเทือกเขาตะนาวศรี และเทือกเขา
ภูเก็ต เป็นแนวกันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหภาพพม่า จึงมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงลาด
เทจากทิศตะวันตกสู่พื้นที่ต่ำทางทิศตะวันออก ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด
ของต้นน้ำลำธารที่สำคัญสายสั้นๆ หลายสาย ไหลลงสู่พื้นที่ต่ำทางทิศตะวันออก เช่น แม่น้ำท่า
ตะเกา แม่น้ำหลังสวน และแม่น้ำสวี เป็นต้น ส่วนบริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่
ราบลูกคลื่นและที่ราบลุ่มแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์สูงเหมาะแก่การเพาะปลูก ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ
1 ใน 4 ของพื้นที่จังหวัด และด้านทิศตะวันออก มีลักษณะเป็นที่ราบตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าว
ไทย ชายหาดค่อนข้างเรียบหาดทรายกว้าง มีความโค้งเว้าน้อยและสวยงามมาก จึงเป็นสถานที่
พักผ่อนและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดชุมพร

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด สาขาหลัก คือ สาขาเกษตรกรรม เป็น
สาขาการผลิตที่ทำรายได้หลักให้แก่จังหวัดมากที่สุด รองลงมาคือ สาขาค้าส่งและค้าปลีก ไม้ผลที่
สำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด ส้มโอ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอมทอง ลองกอง
ขนุนหนั่ง เป็นต้น (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชุมพร, 2543)

อำเภอละแมตั้งอยู่ทางทิศใต้สุดของจังหวัด ห่างจากตัวอำเภอเมืองชุมพรประมาณ
90 กิโลเมตร อยู่ในบริเวณที่ราบ พื้นที่ทางตะวันตกเป็นภูเขาและที่สูง ทางด้านตะวันออกเป็นชายฝั่ง
ทะเล มีหาดทรายกว้างและยาว โดยมีสายน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำละแม และคลองบ้านดวด เป็น
สายน้ำสั้น ๆ ที่ไหลลงสู่ทะเล ทางด้านตะวันออกมีเนินเขาเล็กๆ เล็กน้อย พื้นที่ลุ่มหลายแห่งเคยเป็น
ที่นา แต่ปัจจุบันกลายเป็นสวนและที่รกร้าง เนื่องจากการทำนาให้ผลผลิตน้อย ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย
มีพื้นที่ 296.140 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหลังสวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทยโดยตลอด

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอท่าชนะ (จังหวัดสุราษฎร์ธานี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพะโต๊ะ

ท้องที่อำเภอละแม ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลละแม ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลละแม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลละแม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลละแม

(นอกเขตเทศบาลตำบลละแม)

3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งหลวงทั้งตำบล
4. องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสวนแตงทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควาวัด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งควาวัดทั้งตำบล

ประชากรในอำเภอละแมมีความหลากหลาย ทั้งชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ยังมีชาวยุโรปบางส่วนที่มาตั้งถิ่นฐานทำไร่ ประชากรที่อยู่ในท้องถิ่นเดิมมีอยู่เป็นส่วนน้อย ในเขตอำเภอละแมมีโรงเรียนประถมศึกษาในบริเวณชุมชนหลัก ๆ ของแต่ละตำบล มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนละแมวิทยา และระดับอุดมศึกษาจำนวน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - ชุมพร ตั้งอยู่บริเวณใกล้ชายทะเลบ้านแหลมสันติ

นอกจากสถานื่อนามัยประจำตำบลจำนวน 6 แห่งแล้ว ในอำเภอละแมยังมีโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง คือ โรงพยาบาลละแม ที่ให้บริการประชาชนทั้งอำเภอ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลละแม

อำเภอละแมมีสถานที่ท่องเที่ยวขนาดเล็ก มีชายหาดที่มีหาดทรายสวยงาม ผู้คนไม่แออัดไม่มีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในหนังสือท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เว้นแต่ในหนังสือแนะนำจังหวัด ชุมพรบางเล่ม สถานที่ที่น่าแวะชม มีดังนี้

1. บ่อน้ำร้อนถ้าเขาพลู หมู่ที่ 2 ตำบลสวนแตง
2. น้ำตกจำปูน หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งควาวัด
3. หาดตะวันฉาย ปากน้ำละแม และชายทะเลบ้านแหลมสันติ ตำบลละแม
4. หาดละแม บริเวณปากน้ำละแม
5. หาดแม่โจ้ ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. แก่งละแม

เส้นทางคมนาคม อำเภอละแมมีเส้นทางคมนาคมหลักดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 (ชุมพร-พัทลุง) หรือถนนสายเอเชีย เชื่อมต่ออำเภอละแมกับอำเภอใกล้เคียง นั่นคือ อำเภอหลังสวนและอำเภอท่าชนะ เป็นเส้นทางรถยนต์สายหลัก อยู่ทางตะวันตกของตัวเมือง รถประจำทางสายใต้วิ่งผ่านเส้นทางนี้
2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4112 (เขามด-พุนพิน) เป็นเส้นทางสายรองขนาดเล็ก มีผู้ใช้สัญจรน้อย ตัดผ่านพื้นที่ทางตะวันออกของตัวเมือง

3. ทางรถไฟสายใต้ โดยมีสถานีรถไฟละแม อยู่ในเขตเทศบาลตำบลละแม
การเดินทางไปยังอำเภอใกล้เคียง มีรถโดยสารประจำทางขนาดเล็ก
(กระบะสองแถว) ส่วนการเดินทางไปยังจังหวัดอื่น สามารถโดยสารรถไฟ รถตู้ และรถโดยสารประจำ
ทางขนาดใหญ่ที่ท่ารถโดยสารบริเวณแยกทุ่งสวรรค์ (ละแมเมืองใหม่)

ตำบลทุ่งควัวต เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร มีความเป็นมาในอดีต พื้นที่ตำบลทุ่งควัวตเต็มไปด้วยหญ้าคาเหมือนท้องนาที่กว้างใหญ่ คนที่
ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในพื้นที่ส่วนใหญ่ มาจากสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา
พัทลุง เรียกว่า ทุ่งคา จากคำเต็มทุ่งหญ้าคา และในบริเวณนี้มีพระภิกษุมานั่งกุฏิอยู่หลายหลัง
ต่อมาได้กลายเป็นวัด เมื่อวัดตั้งอยู่ในทุ่งหญ้าคา ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า ทุ่งควัวต หรือวัดทุ่งคา หรือ
วัดทุ่งควัวต เพื่อเป็นอนุสรณ์ เมื่อทางราชการตั้งตำบลใหม่ในบริเวณนี้ จึงได้ตั้งชื่อว่า ตำบลทุ่งควัวต
ปัจจุบันประกอบไปด้วยหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งควัวต
- หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งเชิงดี
- หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งคา
- หมู่ที่ 4 บ้านใสใหญ่
- หมู่ที่ 5 บ้านทับใหม่
- หมู่ที่ 6 บ้านเขาช่องลม
- หมู่ที่ 7 บ้านหินลูกช้าง
- หมู่ที่ 8 บ้านเนินสันติ

สภาพทั่วไปของตำบล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอละแม
ระยะทาง 8 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 48.42 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่เป็นที่ราบและเชิงเขา
สลับซับซ้อน มีฝนตกตลอดปี

อาณาเขตของตำบล

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.ทุ่งหลวง อ.ละแม จ.ชุมพร
ทิศใต้	ติดกับ ต.ละแม อ.ละแม จ.ชุมพร
ทิศตะวันออก	ติดกับ ต.ทุ่งหลวง อ.ละแม จ.ชุมพร
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต.ละแม อ.ละแม จ.ชุมพร

จำนวนประชากรของตำบล ในเขต อบต. 4,765 คน และจำนวนหลังคา
เรือน 1,254 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล ประกอบไปด้วย อาชีพหลัก ทำสวนและทำไร่ อาชีพ

เสริม ด้านช่าง รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล ประกอบไปด้วย วัดทุ่งคาประชารธรรม สำนักสงฆ์
แหลมเคียร มุณินิธิตวงประทีป สถานือนามัยประจำตำบล 2 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการทำสวนกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษา กลุ่ม
เกษตรกรทำสวนทุ่งคาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย
ดังนี้

ณรงค์ โฉมเฉลา และคณะ (2510: 42) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกล้วย ไว้ว่า ใน
บรรดากล้วยที่ปลูก กล้วยหอมทองนับว่ามีบทบาทสำคัญมาก เพราะเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้
ให้กับประเทศไทย ส่วนใหญ่กล้วยหอมทองถูกส่งไปขายยังประเทศญี่ปุ่น การขยายพันธุ์โดยปกติใช้
ส่วนต่างๆ ของต้น ได้แก่ หน่อ เหง้า และตาที่เกิดจากเหง้า แต่ที่นิยมมากคือ การใช้หน่อใบดาบ
เพราะหาง่าย ทนทานและเจริญเติบโตเร็ว พันธุ์กล้วยหอมที่ปลูกนั้น กล้วยหอมทองเป็นพันธุ์ที่มี
รสชาติดีกว่ากล้วยหอมอื่นๆ ทั้งหมด แต่มีข้อเสียในเรื่องการส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ
เนื่องจากผลกล้วยหอมหลุดจากขั้วง่ายเมื่อกล้วยสุก และมีเปลือกบาง บอบช้ำเสียหายได้ง่ายใน
ระหว่างการขนย้าย

วิจิตร วงษ์วิทย์กรณ์ (2519) ได้ทำการสำรวจสวนกล้วยหอมทองในบริเวณทุ่ง
รังสิต จากการสำรวจพบว่า กล้วยหอมทองในบริเวณทุ่งรังสิตเริ่มมีบทบาทในแง่ที่จะกลายเป็น
สินค้าส่งออก โดยส่งออกไปขายในตลาดฮ่องกงเป็นส่วนมาก และประเทศใกล้เคียงบ้างเล็กน้อย
ประเทศญี่ปุ่นได้อนุญาตให้กล้วยหอมทองไทยเข้าไปจำหน่ายในประเทศญี่ปุ่นได้ โดยมีสัญญา
กับรัฐบาลไทยว่า ต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชจากรัฐบาลไทย และรับรองว่ากล้วยหอมที่ส่งไปนั้นไม่มี
ศัตรูพืช ต้องมีใบรับรองว่าไม่มีเชื้อฮิวาตโรค ต้องเป็นกล้วยที่มีสีเขียว หรือดิบอยู่เมื่อกล้วย
หอมถึงปลายทางในประเทศญี่ปุ่น

สมศักดิ์ วรรณศิริ (2532: 61) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่อและการขนส่ง
กล้วย พบว่า ประเทศในทวีปต่างๆ ทั่วโลกที่มีการผลิตและส่งออกกล้วยจะมีวิธีการบรรจุหีบห่อที่
ต่างกัน บางทีก็บรรจุเป็นผลกล้วยเดี่ยวๆ เช่น ทางใต้ของแอฟริกา ทางตะวันออกของแอฟริกา
นิยมห่อกล้วยเป็นเครือแยกจากกัน แลบตะวันตกและแลบทะเลคาริบเบียน จะส่งออกโดยการตัด
กล้วยออกเป็นหวีๆ แต่การบรรจุหีบห่อทั้งหมดนี้ จะมีลักษณะที่คล้ายๆ กันอยู่อย่างหนึ่ง คือ จะมี

การบรรจุลงในกล่องกระดาษหรือลังไม้ ซึ่งข้อดีของการบรรจุกล้วยเป็นหวีๆ คือ ทำให้มีโอกาเลือกกล้วยหวีดีๆ จากเครือกล้วยขนาดเล็ก ซึ่งจัดว่าไม่ได้มาตรฐานสำหรับการส่งออกเป็นเครือๆ ลดน้ำหนักบรรจุทุกลง และไม่เปลืองเนื้อที่เพราะมีการตัดก้านบางส่วนออก ส่วนข้อเสียคือ กล้วยจะสุกไม่สม่ำเสมอ อาจแก้ไขโดยการตัดหวีกล้วยดิบที่มีขนาดและอายุสม่ำเสมอ

สุรนัย วงศ์สินอุดม (2545) ได้ทำการศึกษาการตลาดของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทอง: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเกษตรกร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาพบว่า ตลาดที่วางจำหน่าย คือ ตลาดกลางการเกษตรท่ายาง โดยมีพ่อค้าคนกลางซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อเป็นตลาดภายในประเทศ ส่วนตลาดต่างประเทศ สหกรณ์การเกษตรท่ายางจำกัด เป็นผู้จัดหาให้ได้แก่ ตลาดประเทศญี่ปุ่นที่รับเฉพาะผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปลอดสารพิษเท่านั้น

กาญจนา โนรี (2547: 58) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษแก่เกษตรกรภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษแก่เกษตรกรตามเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การตลาด ตลาดกล้วยหอมทองปลอดสารพิษทั้งในและนอกประเทศยังมีช่องทางที่ดี การเงิน เกษตรกรที่ปลูกได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ลักษณะทางกายภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ดิน ลม ความชื้น ภูมิอากาศ และสภาพแหล่งที่ปลูก มีความเหมาะสมกับการปลูก ลักษณะทางสังคม การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และการเห็นประโยชน์ของโครงการมีส่วนสนับสนุนให้การปลูกประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการ เส้นทางคมนาคม แรงงานของครัวเรือน และองค์กรที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีส่วนสนับสนุนให้การปลูกประสบความสำเร็จ เทคโนโลยีเกษตรกรในพื้นที่มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทคนิคที่ใช้ในการปลูก และมีพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการต่อยอดการปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ โดยพัฒนาตามแนวพระราชดำริทฤษฎีการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ตลอดจนทฤษฎีใหม่ มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เน้นการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีในท้องถิ่นเพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีและภาวะการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอก

นันทนา แฮวู (2548: 71) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการส่งออกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ ของสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด พบว่า สมาชิกสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองปลอดสารพิษเพื่อการส่งออก มีวิธีการปลูกโดยทำเป็นแปลงยกร่องไร่ละ 300 – 400 ต้น ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ มีต้นทุนในการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่สูงเพิ่มขึ้น โดยมีผลตอบแทนที่ปริมาณผลผลิตและราคาขายในอัตราคงที่ ในการส่งออก มีต้นทุนการส่งออกเพิ่มขึ้น มีผลตอบแทนปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นแต่มีอัตรากำไรคงที่ ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตการส่งออกกล้วยหอมทองที่เกิดขึ้น เป็นปัญหากับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด ในอนาคต จึงเป็นเหตุจูงใจให้สมาชิก

ต้องขยายผลผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อลดต้นทุนลง และสหกรณ์จะต้องขยายการส่งออกเพิ่มขึ้นในอนาคต

ดวงกมล อินทร์แก้ว (2549: 69-73) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จังหวัดชุมพร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา เกษตรกรฯ ที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะมีจำนวนแรงงานที่ปลูกกล้วยหอมตลอดปี ส่วนใหญ่มี 1-2 คน เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วย 5-10 ปี

ยุทธนา เอื้อตระกูล (2550: 46) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองปลอดภัยตามตำบลทุ่งควา วัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองปลอดภัยตามตำบลทุ่งควา วัดมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เนื่องจากการผสมผสานของคนต่างถิ่นต่างจังหวัด ต่างภูมิภาค อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในพื้นที่ กระบวนการหลักที่มีส่วนขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลง คือ การยอมรับโอกาสจนเกิดการรวมกลุ่ม และมองผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงกลุ่มและสมาชิกเกษตรกร โดยสาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงมาจากทั้ง ปัจจัยภายใน คือ ผู้นำชุมชน และการศึกษา ส่วนปัจจัยภายนอกมาจากเทคโนโลยี การสื่อสาร และเศรษฐกิจ

สุภาพร เจนจริยานนท์ (2552: 62-66) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการผลิตกล้วยหอมทองปลอดภัยเพื่อการส่งออกของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ อาชีพหลัก ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านสังคม คือ การอบรมเกษตรกรอินทรีย์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองปลอดภัย และรายได้ของสมาชิก เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการผลิตกล้วยหอมทองปลอดภัยเพื่อการส่งออก

สำราญ มีแจ้งและคณะ(2553: 18) ได้ศึกษาบริบทและองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านจัดการความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มปริมาณผลผลิตการปลูกกล้วยหอมทองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในการเตรียมพื้นที่ปลูก การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย จากการใช้ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้นำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในอนาคต